

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 347.776:340.134(478)(043)

CRECIUN ILIE

MECANISME JURIDICE DE COMBATERE A ACORDURILOR
ANTICONCURENȚIALE ȘI PROTECȚIE A CONCURENȚEI
ÎN LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA

REZUMAT

553.02 – Dreptul afacerilor

Autor:

Creciun Ilie

**Conducător de
doctorat:**

Roșca Nicolae

doctor în drept,
conferențiar universitar

Comisia de îndrumare:

Băieșu Sergiu

doctor în drept,
profesor universitar

Cazac Octavian

doctor în drept,
conferențiar universitar

Chiroșca Dorian

doctor în drept,
conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

Autor:

CRECIUN Ilie

Conducător de doctorat:

ROȘCA Nicolae, doctor în drept, conferențiar universitar

Comisia de doctorat:

Președintele Comisiei: SADOVEI Nicolae, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Conducătorul de doctorat: ROȘCA Nicolae, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali: ALMĂȘAN Adriana, doctor habilitat în drept, profesor universitar

BĂIEȘU Sergiu, doctor în drept, profesor universitar

BOLOGAN Dumitrița, doctor în drept, lector universitar

Secretarul științific al

Comisiei: CEBOTARI Valentina, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la **27.10.2021** ora **10:00** în incinta Universității de Stat din Moldova, blocul II (mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu, nr. 67), Sala de conferințe „Victor Volcinschi”, nr. 119.

Susținerea va avea loc în format mixt. Detalii de conexiune online:

Link: <https://us05web.zoom.us/j/4640681435?pwd=Qzltb3daSXRFcGkxQ3pmYndHQUZpQT09>

Meeting ID: 464 068 1435

Passcode: teza

Rezumatul și teza de doctorat pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Universității de Stat din Moldova, pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.cnaa.md) și pe pagina web a Școlii Doctorale Științe Juridice (www.drept.usm.md).

Autor _____ CRECIUN Ilie

Secretarul științific
al Comisiei de doctorat _____ CEBOTARI Valentina,
doctor în drept, conferențiar universitar

CUPRINS

Reperle conceptuale ale cercetării	4
Conținutul tezei	10
Capitolul 1. Analiza situației în domeniul mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței	10
Capitolul 2. Fundamente teoretice privind reglementarea juridică a întreprinderii și a acordurilor anticoncurențiale	13
Capitolul 3. Mecanisme de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței în legislația civilă	23
Capitolul 4. Mecanisme de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței în legislația concurențială	26
Concluzii generale și recomandări	31
Bibliografie	36
Adnotare	40
Аннотация	41
Annotation	42

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei

Actualitatea temei de cercetare este condiționată de problematica și importanța ei pentru un anumit domeniu de activitate, iar tema tezei constă în analiza mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și determinarea cauzelor eficienței reduse sau a ineficienței funcționării acestora la etapa actuală. Urmează să găsim răspuns la întrebările: de ce nu sunt eficiente mecanismele actuale? Ce trebuie de făcut pentru a le face funcționale și eficiente?

Acordurile anticoncurențiale afectează concurența și prezintă pericol iminent, atât pentru concurența reală, cât și pentru cea potențială, prejudiciind interesul concurenților, consumatorilor, dar și a societății. Or, în rezultatul acestor acțiuni se afectează libertatea activității de întreprinzător, se înrăutățește situația economică a unor întreprinderi, cresc prețurile și, în final, se ajunge la un efect economic de subdezvoltare. O perioadă îndelungată de timp manifestările anticoncurențiale nu erau considerate ca fiind actuale și nu prezentau interes deosebit nici pentru autoritățile statului, dar nici pentru știința juridică. În ultimii ani, însă, subiectele ce se referă la instituția concurenței devin tot mai acute. Ele sunt aduse în centrul atenției de către consumatorii care au fost înșelați, de către întreprinderile care suferă în rezultatul manifestărilor anticoncurențiale, dar și de către autoritățile publice care nu pot să nu observe efectele păguboase ale acestora pentru economie.

Actualitatea tezei este condiționată și de tranziția destul de îndelungată a Republicii Moldova la economia de piață, care se datorează eșecurilor unor reforme și a slăbiciunii instituțiilor publice, care au împiedicat statul să beneficieze pe deplin de cei mai importanți factori ai economiei de piață: libertatea activității de întreprinzător și concurența loială.

De asemenea, actualitatea cercetării se impune și de golul imens în literatura juridică națională privind protecția concurenței, în general, și cel al mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale, în special. Chiar dacă în ultima perioadă au fost efectuate cercetări și scrise câteva teze de doctorat, acestea examinează doar tangențial problemele acordurilor anticoncurențiale și mecanismelor de combatere a acestora.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare

Reglementările ce se referă la acțiunile concurențiale, în Republica Moldova, au apărut relativ recent, odată cu trecerea de la economia planificată la economia de piață, proces de tranziție care a început concomitent cu declararea suveranității și a independenței statului - anii 90 ai secolului XX și continuă până în prezent. Transpunerea normelor juridice în viață a ridicat o serie de probleme de interpretare și aplicare asupra cărora au chibzuit nu doar reprezentanții autorităților statale, dar și membrii comunității academice.

Fondul doctrinar al Republicii Moldova, care are ca obiect cercetarea concurenței, în general, și combaterea acordurilor anticoncurențiale, în special, este foarte modest și se află în proces de completare. Mai mulți autori moldoveni, precum Roșca N., Baieș S., Volcinski V., Cojocari E., Mărgineanu G., Mărgineanu L., Rusu V., Focșa G., Mihalache I. în lucrările lor dedicate dreptului afacerilor abordează tangențial acordurile anticoncurențiale și mecanismele de combatere a acestora. Alți doctrinari autohtoni, printre care Brînză S., Stati V., Borodac A. au analizat componența de infracțiune „limitarea concurenței libere prin încheierea unui acord anticoncurențial” elucidând componentele și semnele acesteia în lucrările lor științifice.

Un aport important la suplimentarea doctrinei autohtone în domeniul concurenței o constituie tezele de doctor în drept: „*Măsurile organizatorico-juridice în privința entităților ce desfășoară practici anticoncurențiale*” elaborată de Bulmaga Olga, „*Reglementarea juridică a înțelegerilor de cartel*” elaborată de Bologan Dumitrița, „*Infracțiuni în domeniul concurenței (aspecte de drept penal)*” elaborată de Timofei Sorin.

Doctrina juridică românească este mult mai activă și se manifestă prin lucrările autorilor Căpățână O., Eminescu I., Butacu C., Mircea V., Irinescu L., Dumitru M., Lazăr I., Sandu F., Bălășoiu A., Almășan A., Maierean L. ș.a. Autorii menționați au studiat fenomenul concurenței, al încălcărilor acesteia, precum și regimul sancționator în domeniu. Totodată, în multe lucrări din România este dedicat un loc aparte studiului dreptului comunitar european.

În statele cu economii avansate fondul doctrinar este și mai bogat în studii și analize în privința fenomenului concurenței, acordurilor anticoncurențiale și măsurilor de reprimare a acordurilor anticoncurențiale. În acest context, pot fi menționați autorii europeni Stephan A., Pascal W., Cseres K., Schinkel M., Vogelaar F., Arhel P. ș.a. Fără îndoială, la un nivel avansat este și doctrina americană, în care se deosebesc lucrările autorilor Baker D., Hull G., Scott D. Hammond, care au cercetat complex mecanismele de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței.

În ceea ce privește literatura rusească în domeniul concurenței, printre oamenii de știință care au contribuit la studierea profundă a acordurilor anticoncurențiale și măsurilor de contracarare a acestora pot fi menționați Pisenco C., Artiomev I., Sușchevici A., Moscalenco A., Șastico A., Klepițkii I. etc.

Referitor la problema de cercetare menționăm că locul central al tezei este dedicat analizei teoretice a mecanismelor juridice de natură civilă, contravențională și penală de combatere a practicilor anticoncurențiale în formă de acorduri, decizii ale asociațiilor de întreprinderi și a practicilor concertate pentru a identifica problemele juridice ce apar la aplicarea legislației și a elabora propuneri pentru depășirea sau soluționarea acestora. De asemenea, autorul tezei de

doctorat a fost preocupat de modelarea sistemului mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței, fundamentarea științifică a fiecăruia în parte, pentru a „înarma” autoritățile publice cu instrumente necesare menite să susțină efortul public și privat în vederea asigurării unei concurențe libere.

Rezumând, putem preciza că problema științifică constă în elucidarea și fundamentarea științifică a mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței, fapt care a determinat locul și rolul fiecărui mecanism juridic, precum și înaintarea propunerilor de îmbunătățire a prevederilor legale, în vederea creării unei baze teoretice fundamentate și aplicării conforme a mecanismelor juridice identificate.

Scopul și obiectivele lucrării

Scopul tezei constă în a analiza regimul juridic al acordurilor anticoncurențiale pentru a evidenția disfuncționalitățile actualelor mecanisme de combatere și a propune modele de aplicare corectă și uniformă a legislației la examinarea cauzelor de determinare a acordurilor ca fiind anticoncurențiale și, după caz, de tragere la răspundere. În cazul dificultății aplicării legii se vor propune acțiuni de modernizare a legislației pentru a crea un mecanism eficient.

Scopul tezei nu este conturat doar de viziuni teoretice, propunându-se și examinarea aspectelor practice ale mecanismelor juridice de combatere, atât prin prisma experienței Republicii Moldova, cât și a altor state sau uniuni de state, cum ar fi spre exemplu: România, Uniunea Europeană, Federația Rusă și Statele Unite ale Americii.

În vederea atingerii scopului preconizat, ne propunem următoarele obiective:

- analiza legislației concurențiale naționale, inclusiv sub aspect comparativ cu a altor state;
- definirea noțiunii, particularităților și tipurilor de acorduri anticoncurențiale, precum și elucidarea elementelor constitutive ale acestora;
- fundamentarea științifică a mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței;
- modelarea teoretică de aplicare a mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței și înaintarea propunerilor de soluționare a eventualelor probleme;
- identificarea cauzelor ineficienței actualelor mecanisme de combatere a acordurilor anticoncurențiale;
- cercetarea practicii de aplicare a legislației concurențiale pentru suprimarea și prevenirea acordurilor anticoncurențiale;

- elaborarea recomandărilor de aplicare și perfecționare a legislației naționale în domeniul acordurilor anticoncurențiale, precum și eficientizarea contracarării acestor fapte reprobabile.

Metodologia cercetării științifice

Urmărind scopul de a efectua o investigație complexă a temei cercetate și având dorința de a realiza gradual obiectivele expuse, în calitate de bază metodologică a tezei au fost utilizate metoda istorico-juridică, metoda comparativă, metoda logică (analiza și sinteza), metoda statistică etc. În ansamblu, aceste metode au permis evidențierea particularităților mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și formularea propunerilor de eficientizare a aplicării mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței.

De asemenea, în procesul de elaborare a tezei a fost studiată jurisprudența și doctrina, atât națională, cât și cea străină. Specificul obiectului cercetării a impus efectuarea unei analize complexe a unor probleme interdisciplinare, situate la intersecția jurisprudenței, economiei, sociologiei, istoriei și a filozofiei.

Noutatea și originalitatea științifică

Prezenta teză este una din primele cercetări complexe ale acordurilor anticoncurențiale ca gen de practică anticoncurențială reglementate în legislația națională și a mecanismelor juridice de combatere a acestora. Fiind analizată și legislația anterioară, obiectul nemijlocit al cercetării este Legea concurenței nr. 183/2012¹ referitor la care s-a arătat căreanța unor reglementări necesare pentru o luptă eficientă de combatere a acțiunilor anticoncurențiale.

Noutatea științifică a tezei constă în elaborarea fundamentelor teoretice pentru combaterea acordurilor anticoncurențiale, care se manifestă prin elaborarea definiției acordurilor anticoncurențiale, determinarea subiectelor care pot fi implicate în comiterea unor astfel de fapte reprobabile, precum și clasificarea acordurilor anticoncurențiale. De asemenea, în teză au fost elaborate propuneri de modernizare a legislației în domeniul de cercetare.

În teză se abordează, în complex, acordurile anticoncurențiale și mecanismele juridice de combatere ale acestora. Tematica respectivă este relevantă fragmentar în studiile consacrate concurenței, ceea ce nu corespunde actualității acestei probleme. Lucrarea reflectă o analiză multilaterală a conținutului normelor juridice din ramurile de drept al concurenței, civil și penal, în vederea identificării și caracterizării mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale, inclusiv evidențierea lacunelor și divergențelor.

¹ Legea concurenței nr. 183 din 11.07.2012. În: Monitorul Oficial nr. 193-197 din 14.09.2012.

Semnificația teoretică a lucrării

La nivel teoretic, teza relevă explicații, interpretări și tălmăcirii a conceptelor abordate, situații existente și scenarii posibile de desfășurare a anumitor procese, precum și soluții pentru problematicile depistate. Rezultatele cercetării efectuate pot fi utile în procesul de elaborare a viitoarelor lucrări științifice în domeniul acordurilor anticoncurențiale, dar și, în general, al protecției concurenței. Rezultatele cercetării pot fi folosite de cadrele didactice la pregătirea cursului de dreptul afacerilor, a cursurilor speciale de protecție a concurenței, dar și ca sursă de studiu de către studenți, masteranzi și doctoranzi.

Valoarea aplicativă a lucrării

Valoarea aplicativă a lucrării este determinată de faptul că, concluziile, propunerile de *lege ferenda* și sugestiile prezentate pot fi utilizate în procesul perfecționării legislației în vigoare și eficientizării activității autorităților publice implicate în aplicarea mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței. Într-un șir de concluzii și recomandări sunt vizate autorități publice concrete, cum ar fi: Consiliul Concurenței și instanțele de judecată. Totodată, teza reprezintă o valoare practică deosebită pentru persoanele potențial reclamante în acțiunile civile pentru recuperarea pagubelor urmare a efectelor negative ale acordurilor anticoncurențiale.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere

1. Sunt identificate mecanismele juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței în legislația națională: mecanisme reglementate de legislația civilă (limitarea libertății contractuale, nulitatea de drept a acordurilor anticoncurențiale și tragerea la răspundere civilă delictuală) și mecanisme reglementate de legislația concurențială (tragerea la răspundere contravențională și penală, precum și politica de clemență);
2. În legătură cu identificarea mecanismelor nominalizate se explică caracteristicile acestora, modalitățile de acțiune, problemele de implementare, s-a făcut referire la practica altor state, în special cea a Uniunii Europene etc.;
3. Sunt expuse fundamentele teoretice necesare analizei mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale. În acest sens, s-a explicat semnificația acordurilor anticoncurențiale și a întreprinderii ca subiect tipic al dreptului concurenței;
4. Rezultatele științifice își găsesc materializare în 5 propuneri de *lege ferenda* și 2 recomandări de îmbunătățire a activității autorităților publice.

Implementarea rezultatelor științifice

Rezultatele științifice ale tezei completează fondul doctrinar autohton și pot fi utilizate pentru perfecționarea activității autorităților publice responsabile de aplicarea mecanismelor de

combatere a acordurilor anticoncurențiale și de protecție a concurenței. Totodată, rezultatele științifice sunt utile pentru disciplina „Dreptul concurenței” predată în instituțiile superioare de învățământ, pentru activitatea avocaților, judecătorilor etc. Mai mult decât atât, rezultatele științifice obținute urmare a elaborării tezei de doctorat pot folosi drept bază a noilor cercetări științifice, atât pentru însuși autorul tezei, cât și pentru alte persoane interesate.

Aprobarea rezultatelor

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice a Universității de Stat din Moldova. Rezultatele cercetării au fost aprobate de către Comisia de îndrumare din cadrul Școlii doctorale și Departamentul Drept Privat al Universității de stat din Moldova.

Publicații la tema tezei - 15 publicații

Volumul și structura tezei

Teza este compusă din introducere, 4 capitole, concluzii și recomandări, bibliografie din 281 de titluri, 2 anexe, 212 pagini de text de bază.

Cuvintele-cheie: concurență, acord anticoncurențial, întreprindere, asociație de întreprinderi, practică concertată, cartel, combatere, răspundere, amendă, politica de clemență.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1. Analiza situației în domeniul mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței

Acest capitol este dedicat analizei situației cercetărilor științifice din domeniu, identificării problemei științifice și formulării obiectivelor de cercetare.

În compartimentul 1.1 intitulat *Analiza situației cercetărilor științifice din domeniul mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței* teza se axează în primul rând pe fondul doctrinar al Republicii Moldova, care, în privința cercetărilor științifice ce au ca obiect concurența, în general, și combaterea acordurilor anticoncurențiale, în special, este modest și se află în proces de completare. Autorii moldoveni, precum Roșca N. și Baieș S. lucrarea *Dreptul afacerilor*²; Volcinschi V. și Cojocari E. lucrarea *Drept economic*³; Mărgineanu G. și Mărgineanu L. lucrarea *Dreptul afacerilor*⁴; Rusu V. și Focșa G. lucrarea *Curs de drept comercial*⁵; Mihalache I. lucrarea *Dreptul afacerilor: Note de curs*⁶ și-au centrat atenția asupra legislației concurenței și doar tangențial s-au referit și asupra acordurilor anticoncurențiale și mecanismelor de combatere a acestora. Tematica concurenței nu reprezintă obiectul principal de studiu în lucrările prenotate, dar este tratată mai mult ca o obligație pusă în sarcina întreprinderilor.

În anul 2014 a fost elaborată și tipărită o lucrare, care reprezintă note de curs în domeniul dreptului concurenței, constituind una din primele încercări în acest domeniu. Se are în vedere lucrarea *Dreptul concurenței*, autor Bologan D.⁷, care, totuși, exprimă o abordare generală a întregii materii a dreptului concurenței prin prisma legislației Republicii Moldova.

Relevante studiului nostru sunt și lucrările științifice din domeniul penal. Astfel, doctrinarii autohtoni Brînză S. și Stati V.⁸; Borodac A.⁹ au analizat componența de infracțiune prevăzută de articolul 246 din Codul penal „limitarea concurenței libere prin încheierea unui acord anticoncurențial” și au elucidat elementele și semnele acesteia.

Un aport deosebit în literatura juridică concurențială națională îl constituie tezele de doctor în drept ca: *Măsurile organizatorico-juridice în privința entităților ce desfășoară practici*

² Roșca N., Baieș S., *Dreptul Afacerilor. Ediția a IV-a*. Chișinău: CEP USM, 2021.

³ Volcinschi V., Cojocari E., *Drept economic*. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2006.

⁴ Mărgineanu G., Mărgineanu L., *Dreptul afacerilor*. Chișinău: Elena-V.I., 2004.

⁵ Rusu V., Focșa G., *Curs de drept comercial*. Chișinău: Departamentul editorial poligrafic al Academiei de Studii Economice din Moldova, 2006.

⁶ Mihalache I., *Dreptul afacerilor: Note de curs*. Chișinău: Print Caro, 2015.

⁷ Bologan D., *Dreptul concurenței. Note de curs*. Chișinău: s.n., 2014.

⁸ Brînză S., Stati V., *Tratat de drept penal. Partea Specială, vol. II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.

⁹ Borodac A., *Manual de drept penal. Partea Specială*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004.

*anticoncurențiale*¹⁰, elaborată de Bulmaga O., *Reglementarea juridică a înțelegerilor de cartel*¹¹, elaborată de Bologan D. și *Infracțiuni în domeniul concurenței (aspecte de drept penal)*¹², elaborată de Timofei S.

În scopul atingerii obiectivelor propuse am extins aria de cercetare științifică la contribuțiile autorilor din alte state. În acest sens, sunt relevante memorabilele lucrări din România ale profesorului Căpățînă O. (*Dreptul Concurenței comerciale. Concurența patologică. Monopolismul*¹³), ale profesoarei Eminescu Y. (*Concurența neleală. Drept român și comparat*¹⁴), ale autorului Manolache O. (*Regimul juridic al concurenței în dreptul comunitar*¹⁵) ș.a. În această listă pot fi menționate și lucrări mai recente ale autorilor români: *Legislația concurenței – Comentarii și explicații*¹⁶ autoare Butacu C., *Dreptul concurenței*¹⁷ autoare Dumitru M., *Dreptul European al concurenței*¹⁸ autori Sandu F. și Bălăsoiu A. etc.

În procesul elaborării tezei au prezentat interes cercetările și opiniile autorilor din străinătate: profesorul german Basedow J.¹⁹; expertul francez în dreptul concurenței Arhel P.²⁰; profesorul la disciplina „Dreptul Concurenței” din Marea Britanie, Stephan A.²¹; avocatul și mediatorul elvețian Pascal W.²²; autorii englezi Cseres K., Schinkel M. și Vogelaar F.²³; autorii americani Baker D.²⁴,

¹⁰ Bulmaga O., *Măsurile organizatorico-juridice în privința entităților ce desfășoară practici anticoncurențiale* / Teză de doctor în drept. Chișinău, 2014.

¹¹ Bologan D., *Reglementarea juridică a înțelegerilor de cartel* / Teză de doctor în drept. Chișinău, 2016.

¹² Timofei S., *Infracțiuni în domeniul concurenței (aspecte de drept penal)* / Teză de doctor în drept. Chișinău, 2011.

¹³ Căpățînă O., *Dreptul Concurenței comerciale. Concurența patologică. Monopolismul*. București: Lumina Lex, 1993.

¹⁴ Eminescu Y., *Concurența neleală. Drept român și comparat*. București: Lumina Lex, 1995.

¹⁵ Manolache O., *Regimul juridic al concurenței în dreptul comunitar*. București: ALL Educational, 1997.

¹⁶ Butacu C., *Legislația concurenței – Comentarii și explicații*. București: All Beck, 2005.

¹⁷ Dumitru M., *Dreptul concurenței*. Iași: Institutul European, 2011, pag. 159-169.

¹⁸ Sandu F., Bălăsoiu A., *Dreptul European al concurenței*. București: Universul Juridic, 2017.

¹⁹ Basedow J., *Private enforcement of EC competition law*. Olanda: Kluwer law international, 2007, pag. 2

Disponibil: www.books.google.md

²⁰ Arhel P., *Pratiques anticoncurrentielles: injonctions et sanctions*. Paris: Dalloz, 2020.

²¹ Stephan A., *Cartels*. În: Handbook on European Competition Law, 2013, pag. 217-241.

²² Pascal W., *Imprisonment for Hard Core Cartel Participation: A Sanction with Considerable Potential*. În: Bond Law Review, Volumul 28, ediția 2, 2016, pag. 89-113. Disponibil:

<http://classic.austlii.edu.au/au/journals/BondLawRw/2016/5.html>

²³ Cseres K., Schinkel M. și Vogelaar F., *Criminalization of Competition law enforcement. Economic and legal implications for the EU member states*. Cornwall, UK: Edward Elgar Publishing, 2006, pag. 10. Disponibil:

www.books.google.md

²⁴ Baker D., *Trying to use criminal law and incarceration to punish participants and deter cartels raises some broad political and social questions in Europe*. În: European Competition Law Annual. Hart Publishing, 2014, pag. 41-61.

Hull G.²⁵, Scott D. Hammond²⁶; profesorii din Federația Rusă Pisenco C.²⁷ și Șastico A.²⁸; șeful Serviciului Antimonopol al Federației Ruse Artiomev I.²⁹; autoarea Moscalenco A.³⁰ etc.

Compartimentul **1.2 Identificarea problemei științifice și formularea obiectivelor de cercetare** este consacrat expunerii problemei științifice ce se propune a fi soluționată în rezultatul elaborării tezei și prezentării obiectivelor de cercetare. Rezumând analiza din acest compartiment putem preciza că **problema științifică** constă în elucidarea și fundamentarea științifică a mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței, fapt care a determinat locul și rolul fiecărui mecanism juridic, precum și înaintarea propunerilor de îmbunătățire a prevederilor legale, în vederea creării unei baze teoretice fundamentate și aplicării conforme a mecanismelor juridice identificate.

Dimensiunile problemei investigate circumscriu aspecte teoretice și practice ale combaterii acordurilor anticoncurențiale și protecției concurenței. Astfel, pentru realizarea unui studiu comprehensiv și pentru soluționarea problemei științifice prenotate, se prezintă următoarele obiective de cercetare:

- analiza legislației concurențiale naționale, inclusiv sub aspect comparativ cu a altor state;
- definirea noțiunii, particularităților și tipurilor de acorduri anticoncurențiale, precum și elucidarea elementelor constitutive ale acestora;
- fundamentarea științifică a mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței;
- modelarea teoretică de aplicare a mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței și înaintarea propunerilor de soluționare a eventualelor probleme;
- identificarea cauzelor ineficienței actualelor mecanisme de combatere a acordurilor anticoncurențiale;
- cercetarea practicii de aplicare a legislației concurențiale pentru suprimarea și prevenirea acordurilor anticoncurențiale;

²⁵ Gary Hull, *The abolition of antitrust*. În traducerea: Некипелов А. Д., *Об отмене антимонопольного законодательства в США*. Moscova: Эком Паблишерз, 2008.

²⁶ Scott D. Hammond, *Cornerstones of an effective leniency program*. ICN Workshop on Leniency Programs Sydney, Australia, 2004, pag. 6-19. Disponibil: <https://www.justice.gov/atr/speech/cornerstones-effective-leniency-program>

²⁷ Писенко К. А., *Развитие антимонопольного права: от механизмов противодействия локальным спекулятивным монополиям до современной системы антимонопольного регулирования*. Editura Российский университет дружбы народов, Moscova, 2010.

²⁸ Шаститко А., *Экономические аспекты ослабления наказания за нарушение антимонопольного законодательства*. În: Вопросы экономики, nr. 8, 2007, pag. 68-69.

²⁹ Артемьев И. Ю., Сушкевич А. Г. *Et al.*, *Конкурентное право России*. Moscova: Высшая школа экономики, 2014, pag. 118-119.

³⁰ Москаленко А., *Методы противодействия антиконкурентным соглашениям*. Publicat la 13.03.2017. Disponibil: https://www.zakon.kz/4848529-metody-protivodejstvija.html#_ftnref5

- cercetarea metodelor de luptă contra acordurilor anticoncurențiale și mecanismelor de combatere în Uniunea Europeană cu elaborarea de concluzii și recomandări pentru legiuitorul național;
- elaborarea recomandărilor de aplicare și perfecționare a legislației naționale în domeniul acordurilor anticoncurențiale, precum și eficientizarea contracarării acestora.

Capitolul 2. Fundamente teoretice privind reglementarea juridică a întreprinderii și a acordurilor anticoncurențiale

Acest capitolul are un caracter introductiv și cuprinde elucidarea elementelor fundamentale necesare studierii mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței.

Compartimentul **2.1 Întreprinderea ca subiect tipic al dreptului concurenței** evidențiază principalele caracteristici ale „întreprinderii”, care este un concept deosebit pentru dreptul concurenței. Deși, noțiunea de întreprindere poate fi identificată în mai multe acte normative naționale, totuși la examinarea cazurilor de concurență, va fi relevantă definiția oferită de Legea concurenței, deoarece potrivit art. 4 din legea respectivă, noțiunile definite de Legea concurenței sunt autonome domeniului concurenței. În conformitate cu articolul menționat, întreprinderea reprezintă orice entitate, inclusiv asociație de întreprinderi, angajată în activitate economică, indiferent de statutul juridic și de modul de finanțare al acesteia. Tot la același articol se stipulează că activitatea economică este orice activitate care constă în oferirea de produse pe o anumită piață, iar produsele sunt acele bunuri, lucrări, servicii, destinate vânzării, schimbului sau altor modalități de includere a acestora în circuitul civil.

În ceea ce ne privește, considerăm că întreprinderea este orice structură organizatorică susținută de un ansamblu de mijloace umane și materiale, cu sau fără personalitate juridică, cu sau fără scop lucrativ, însă cu autonomie suficientă de a acționa din proprie inițiativă, inclusiv persoana fizică, pasibilă de a intra în relații de concurență cu alte structuri similare, implicată într-o activitate din care pot fi obținute resurse financiare sau materiale.

La acest compartiment al tezei se utilizează mai multe referințe la practica Uniunii Europene și practica Consiliului Concurenței în care s-a efectuat evaluarea anumitor subiecte de drept ca fiind sau nu întreprinderi în sensul dreptului concurenței. Astfel, în Uniunea Europeană au fost calificate ca întreprinderi: Oficiului federal de muncă din Germania³¹; membrii profesiilor

³¹ Hotărârea CJUE din 23.04.1991, cauza nr. C-41/90, Klaus Höfner și Fritz Elser contra Macrotron GmbH. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61990CJ0041>, în română <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/rezumat-cjue/61990J0041.pdf>

liberale³², persoanele juridice fără scop lucrativ³³, persoana juridică împreună cu filialele sale (compania mamă împreună cu companiile fiice)³⁴. În jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene³⁵ au fost excluse din sfera noțiunii de „activitate economică” activitățile îndeplinind strict o funcție socială sau cele îndeplinite în exercitarea prerogativelor de putere publică.

În practica Consiliului Concurenței a fost identificată o decizie în care este abordată problematica calificării unei entități ca fiind întreprindere într-un caz de concurență neloială. În acord cu Decizia din 02.07.2015³⁶ au fost categorisite drept întreprinderi organizațiile de gestionare colectivă a drepturilor de autor, care erau asociații obștești cu activitate principală - gestiunea pe principii colective a drepturilor patrimoniale de autor.

În compartimentul **2.2 Natura juridică și tipurile acordurilor anticoncurențiale** se relevă analiza acordurilor anticoncurențiale și a formelor de realizare a acestora. Fundamentul conceptului național de acord anticoncurențial se regăsește în art. 5 din Legea concurenței. Deși, nefiind definită expres, noțiunea de acord anticoncurențial poate fi dedusă din prevederile art. 5 alin. (1) al Legii concurenței potrivit căroră sunt interzise, fără a fi necesară o decizie prealabilă în acest sens, orice acorduri între întreprinderi sau asociații de întreprinderi, orice decizii ale asociațiilor de întreprinderi și orice practici concertate, care au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței pe piața Republicii Moldova sau pe o parte a acesteia.

Analiza dispoziției legale invocate permite a evidenția că, conceptul de acord anticoncurențial este o noțiune generică și integrează cu titlu de părți componente acordurile, deciziile asociațiilor de întreprinderi și practicile concertate, dacă acestea au ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței.

În lipsa unor repere legale, menționăm că prin **împiedicarea concurenței** se înțelege orice barieră de intrare pe o anumită piață. Deși accesul pe piață, potrivit legii, este liber, prin acord anticoncurențial se pot institui anumite restricții, condiționări sau limitări de intrare pe piață pentru alți participanți la circuitul economic. **Restrângerea concurenței** vizează comportamentul

³² Hotărârea CJUE din 18.06.1998, Cauza nr. C-35/96, Comisia Comunităților Europene împotriva Republicii Italiene. Disponibil: <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/rezumat-cjue/61996J0035.pdf>

³³ Hotărârea CJUE din 01.07.2008, Cauza nr. C-49/07, Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) împotriva Elliniko Dimosio. Disponibil:

<http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62007CJ0049&lang1=en&type=TXT&ancre=>

³⁴ Hotărârea CJUE din 12.12.2007, Cazul nr. T-112/05, Akzo Nobel NV și alții contra Comisiei Comunităților Europene. Disponibil

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=71532&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=5822679>

³⁵ Hotărârea CJUE din 19.01.1994, Cazul nr. 364/92, SAT Fluggesellschaft mbH împotriva Eurocontrol. Disponibil: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=98685&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4995194>

³⁶ Decizia Plenului Consiliului Concurenței nr. CN-45 din 02.07.2015. Disponibil:

<https://competition.md/public/files/uploads/decizii/Decizie%20nr.%20CN-45%20din%2002.07.2015.pdf>

întreprinderilor care deja activează pe o anumită piață. Concurența poate fi restrânsă prin efectul unui acord anticoncurențial care creează obstacole ce fac imposibilă extinderea întreprinderilor. **Denaturarea concurenței** reprezintă ingerința întreprinderilor în mediul concurențial într-o manieră reprobabilă de natură să erodeze loialitatea și libertatea concurenței. În acest caz, regulile de concurență nu își mai au efectul, fiind înlocuite cu regulile stabilite prin acordul anticoncurențial. Cel mai elocvent exemplu în acest sens este participarea concertată la licitații sau la alte forme de concurs.

Prima formă de realizare a acordurilor anticoncurențiale sunt acordurile. Urmare a sintetizării opiniilor doctrinare și a practicii judiciare, considerăm că acordul (ca specie a acordului anticoncurențial) reprezintă o comuniune de voințe/idei a două sau mai multor întreprinderi independente de pe aceeași piață referitor la comportamentul acestora pe piață și care se manifestă printr-o înțelegere scrisă sau orală. Important este că înțelegerea dintre întreprinderi nu este o simplă coincidență, ci presupune existența unei legături, care implică în mod obligatoriu un contact sau o comunicare dintre reprezentanții acestora.

La acest compartiment se observă că noțiunea de acord corespunde cu definițiile legale de *act juridic*³⁷ și *contract*³⁸. Totuși, fiind evidentă similitudinea între sensul noțiunii *acord* din Legea concurenței (art. 4)³⁹ cu noțiunile *act juridic* și *contract* din Codul civil, între acestea există deosebiri:

- (1) De regulă, actul juridic și contractul au un caracter public spre deosebire de acord, care are, de regulă, un caracter clandestin și ocult.
- (2) La încheierea contractului părțile mizează pe buna-credință, dar și pe posibilitatea de intervenție a statului la impunerea executării obligațiilor, însă la încheierea acordului părțile nu mizează pe suportul autorităților statului, dar se bazează pe încrederea reciprocă.
- (3) De regulă, în cadrul contractelor, părțile urmăresc interese proprii și diferite unul de altul, însă în cazul acordului, părțile urmăresc același scop – obținerea unui avantaj patrimonial pe seama scăderii nivelului de rivalitate dintre ele.
- (4) Actul juridic și contractul generează efecte juridice pentru semnatar, însă un acord poate să nu genereze efecte juridice.

³⁷ „Act juridic civil este manifestarea de către persoane fizice și juridice a voinței îndreptate spre nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile” (art. 308 alin. (1) din Codul civil).

³⁸ „Contract este acordul de voință realizat între două sau mai multe persoane prin care se stabilesc, se modifică sau se sting raporturi juridice” (art. 992 alin. (1) din Codul civil).

³⁹ Acord - „orice formă (verbală sau scrisă) de manifestare a voinței comune cu privire la comportamentul pe piață, exprimată de două sau mai multe întreprinderi independente”.

- (5) Condițiile de valabilitate ale actului juridic reglementate de Codul civil nu se răsfrâng asupra acordurilor, or, acordurile *ab initio* sunt lovite de nulitate absolută, deoarece contravin unei dispoziții legale imperative, și anume articolului 5 alin. (1) din Legea concurenței.

În teză se relevă că, Consiliul Concurenței a identificat și sancționat acorduri dintre întreprinderi care au fost calificate ca fiind contrare liberei concurențe. Astfel, potrivit Deciziei Plenului Consiliului Concurenței nr. DA-45 din 28.09.2017⁴⁰, a fost constatată existența acordului între 8 întreprinderi care gestionau case de schimb valutar. Din decizia menționată rezultă că violarea legii s-a produs ca efect al stabilirii prețului pentru vânzarea-cumpărarea de monedă străină (EURO și dolari SUA) în numerar în raport cu persoanele fizice.

În corespundere cu informațiile din decizia menționată se observă că, inițial, autoritatea de concurență a investigat cauza prin prisma existenței unei practici concertate, dat fiind faptul similitudinii cursului de schimb valutar a întreprinderilor pentru o anumită perioadă. Însă, în cadrul investigației a fost constatată existența comunicării între concurenți referitoare la comportamentul pe piață, aceștia întâlnindu-se periodic, iar întâlnirile acestora erau urmate de afișarea la panoul informativ a cursului valutar identic. Prin urmare, acest ultim aspect califică acordul anticoncurențial ca fiind un acord, dar nu o practică concertată.

A 2-a formă de realizare a acordurilor anticoncurențiale sunt deciziile asociațiilor de întreprinderi. Asociația de întreprinderi este o organizație necomercială constituită benevol de două sau mai multe întreprinderi în modul prevăzut de lege, indiferent de forma juridică de organizare, de tipul de finanțare, de modul în care sunt luate deciziile, de caracterul obligatoriu ori facultativ al acestora, precum și de caracterul public al funcțiilor pe care le exercită. Urmare a analizei cadrului normativ național, în teză se constată că, cooperativa, holdingul, concernul, grupurile financiar-industriale sunt asociații de întreprinderi, însă deciziile lor nu vor fi examinate prin prisma interdicției consacrate de art. 5 alin. (1) din Legea concurenței, deoarece cooperativele sunt organizații comerciale, iar celelalte asociații enumerate sunt formate din întreprinderi dependente, care sunt controlate de aceeași persoană sau grup de persoane. În Republica Moldova cele mai întâlnite asociații de întreprinderi care prezintă interes pentru studiul nostru sunt patronatele și uniunile de persoane juridice.

Asociațiile de întreprinderi în activitatea lor adoptă decizii pentru realizarea obiectivelor statutare ce trebuie respectate de către membri. Problema ce poate interveni în acest sens, este că unele prevederi ale deciziilor respective pot fi de natură să influențeze comportamentul întreprinderilor membre pe piață și, respectiv, să genereze riscul de împiedicare, restrângere sau

⁴⁰ Decizia Plenului Consiliului Concurenței nr. DA-45 din 28.09.2017. Disponibil: <https://competition.md/public/files/CSV-neconfidentiald533f.pdf>

denaturare a concurenței. Prin deciziile asociațiilor de întreprinderi sunt vizate actele de voință colectivă care emană de la organul competent al unui grup profesional. După autorul român Cosmovici⁴¹, sunt trei elemente proprii pentru a caracteriza o decizie a asociației de întreprinderi: interesul comun al membrilor pentru comportamente coordonate; termenii imperativi ai coordonării; faptul că recomandarea intră în competența asociației așa cum este definit în statutul acesteia. În ceea ce ne privește, opinăm că decizia asociației de întreprinderi reprezintă manifestarea de voință a două sau mai multor întreprinderi realizată prin intermediul organelor de conducere a asociației acestora în virtutea mandatului oferit în acest sens, indiferent de forma de organizare a asociației și a actelor adoptate. Altfel spus, întreprinderile participă la o înțelegere mijlocită, unde asociația are dreptul de veto. Spre deosebire de acordul între întreprinderi care este un act rezultând dintr-un concurs de voințe individuale, decizia asociației de întreprinderi este un act de voință colectivă care emană de la organul competent al unui grup profesional.

La acest compartiment este prezentat un caz practic al Consiliului Concurenței în care s-a suspectat încălcarea Legii concurenței printr-o decizie a unei asociații de întreprinderi, însă nu a constatat existența vreunei încălcări. Potrivit Deciziei nr. DA-40 din 01.08.2016⁴², a fost inițiată o investigație privind existența temeiurilor precum că 2 asociații ale întreprinderilor de panificație din Republica Moldova au emis decizii privind majorarea prețurilor la pâine de către întreprinderile asociate. În speță, președintele Asociației Brutarilor din Republica Moldova (ABRM), la data de 13.08.2015, a difuzat în sursele mass-media un comunicat de presă potrivit căruia ABRM și Uniunea de persoane juridice „Asociația Națională a Industriilor de Panificație și Morărit” (UPJANIPM) vor majora prețurile la pâine și produsele de panificație în medie cu 15%. Cu toate acestea Consiliul Concurenței nu a constatat încălcarea normelor legale deoarece nu au fost identificate probe ce ar confirma manifestarea voinței comune cu privire la majorarea prețului a membrilor ABRM și UPJANIPM, iar Președintele ABRM nu a coordonat comunicatul de presă cu membrii ABRM și UPJANIPM și nu i-a informat despre intenția sa de a emite un comunicat ce vizează majorarea prețului pâinii.

Prin urmare, s-a observat că simpla declarație a conducătorului asociației de întreprinderi, nefiind bazată pe o coordonare prealabilă cu membrii asociației sau alte organe de conducere ale asociației referitor la comportamentul tuturor membrilor pe piață, nu constituie un motiv solid pentru a constata existența unui acord anticoncurențial. Or, în speță, președintele asociației

⁴¹ Cosmovici P. M., Munteanu R., *Dreptul European al Concurenței: Înțelegerile între întreprinderi. Reguli generale*. București: Editura Academiei Române, 2001, pag. 230.

⁴² Decizia Plenumului Consiliului Concurenței nr. DA-40 din 01.08.2016. Disponibil: <https://competition.md/public/files/Decizia-nr-DA-40-din-01082016vn08ba8.pdf>

reprezintă un organ executiv, care are atribuția de a organiza executarea deciziilor adunării generale a membrilor, iar lipsa unei decizii relevante nu poate fi înlocuită prin declarația unilaterală a președintelui asociației.

A 3-a formă de realizare a acordurilor anticoncurențiale sunt practicile concertate, care reprezintă o modalitate de coordonare a acțiunilor între întreprinderi independente și/sau grupuri independente de întreprinderi, prin care cooperarea practică dintre acestea înlocuiește în mod intenționat riscurile concurenței fără ca între întreprinderile sau grupurile de întreprinderi să fi existat un acord. Coordonarea sau cooperarea practică care poate duce la constatarea existenței unei practici concertate pe piață poate îmbrăca diverse forme și nu necesită întotdeauna existența unui plan al coordonării între întreprinderi. Atât în literatura juridică⁴³, cât și în jurisprudența Uniunii Europene⁴⁴ s-a determinat că stabilirea paralelă a prețurilor pe o piață, în lipsa unor justificări care să țină de natura oligopolistică a piețelor, poate constitui o practică concertată. S-a reținut astfel că piețele cu condiții normale de concurență prezintă o probabilitate redusă pentru ca întreprinderile să fixeze prețurile la același nivel, în lipsa unei înțelegeri secrete, datorită diferențelor existente în structura costurilor suportate de fiecare întreprindere în parte. La realizarea unor practici concertate contribuie schimburile de date statistice și de informații generale, comunicarea reciprocă a prețurilor și a cantităților vândute, a condițiilor de plată și de livrare între întreprinderi, a datelor de identificare a clienților etc.⁴⁵

Totodată, autorii români, bazându-se pe jurisprudența europeană, au reținut că practica concertată reprezintă o formă de coordonare între cel puțin două întreprinderi care, fără a atinge stadiul de înțelegere, urmărește substituirea riscurilor concurențiale prin cooperarea practică dintre ele, acest fapt conducând la condiții de concurență artificială pe piață, având în vedere natura produselor, importanța și numărul întreprinderilor, precum și mărimea și natura pieței⁴⁶.

Referitor la practicile concertate, în cauza⁴⁷ referitoare la conduita a 5 operatori de telefonie mobilă din Țările de Jos, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a menționat că, deși este adevărat că un comportament paralel al întreprinderilor concurente nu se explică în mod necesar printr-o

⁴³ Lazăr I., *Dreptul Uniunii Europene în domeniul concurenței*. București: Universul Juridic, 2017, pag. 165.

⁴⁴ Hotărârea CJUE din 24.10.1991, cauza nr. T-1/89, Rhone Poulenc SA împotriva Comisie Comunităților Europene. Disponibil: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=104842&pageIndex=0&doclang=fr&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=23327964>

⁴⁵ Lazăr I., *Dreptul Uniunii Europene în domeniul concurenței*. București: Universul Juridic, 2017, pag. 165.

⁴⁶ Sandu F., Bălășoiu A., *Dreptul european al concurenței. Note de curs. Practică judiciară*. București: Universul Juridic, 2017, pag. 79.

⁴⁷ Hotărârea CJUE din 04.06.2009, cauza nr. C-8/08, T-Mobile Netherlands BV și alții contra Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit. Disponibil: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=74817&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=974902>

concertare care încalcă concurența, trebuie să se considere că are un obiect anticoncurențial schimbul de informații care poate elimina incertitudinea persoanelor interesate în privința datei, a amplitudinii și a modalităților de adaptare pe care întreprinderea interesată trebuie să le pună în aplicare. Schimbul de informații între concurenți are un obiect anticoncurențial atunci când poate elimina incertitudinile legate de comportamentul avut în vedere de întreprinderile interesate.

Prin urmare, putem deduce că practicile concertate au cel mai mic grad de intensitate al realizării unei înțelegeri dintre întreprinderi. Se poate spune chiar, că această formă de acord anticoncurențial nu presupune o înțelegere ori o compatibilitate de voințe ale întreprinderilor. Elementul important pentru caracterizarea practicii concertate este ca o informație despre activitatea strategică a unui concurent să fie posedată de un alt concurent.

În acest context, considerăm că practica concertată reprezintă o formă de coordonare a conduitei între întreprinderi independente, concurente, fără a fi bazată pe o înțelegere, cooperarea dintre acestea substituind în mod intenționat riscurile aferente mediului concurențial liber.

Urmare a analizei practicii Consiliului Concurenței este notabilă cea mai recentă Decizie din 26.03.2021⁴⁸ în care s-a constatat o practică concertată de stabilire a prețurilor de vânzare la comercializarea produselor de uz fitosanitar și a fertilizanților pe teritoriul Republicii Moldova între 4 întreprinderi care a durat în perioada anilor 2015-2020. În speță, s-a constatat existența unui contact și a unei comunicări continue prin intermediul poștei electronice între întreprinderile independente, precum și prețuri identice aplicate la produsele de uz fitosanitar și a fertilizanților de marca „Bayer” și „Belchim”. Conținutul corespondenței electronice consta în faptul că întreprinderile își comunicau informații despre prețurile de listă, adaosul comercial, marja medie a profitului brut, rentabilitatea medie brută, precum și alte condiții de tranzacționare pe care intenționau să le adopte în scopul alinierii politicii de preț și de a evita riscurile schimbărilor condițiilor de concurență.

Până la Decizia prenotată, pe parcursul perioadei 2012-2019 în practica națională nu au fost identificate cazuri de acorduri anticoncurențiale în forma practicilor concertate. Concomitent, a fost observat faptul că în deciziile Plenului Consiliului Concurenței, pe cazuri de acorduri anticoncurențiale, nu se indică expres forma în care se realizează în practică un acord anticoncurențial, remarcându-se tendința de a nu mai distinge în mod riguros cele 3 forme de înțelegere vizate de Legea concurenței. Fiind conștienți de complexitatea cazurilor, considerăm

⁴⁸ Decizia Plenului Consiliului Concurenței nr. DA-22/20-09 din 26.03.2021. Disponibil: <https://competition.md/decizieview.php?l=ro&idc=64&id=7161&t=/Transparenta/Decizii/Decizia-Plenului-Consiliului-Concurenței-nr-DA-2220-09-din-26032021>

necesară aprecierea faptelor întreprinderilor și încadrarea acestora într-o formă concretă în care s-a comis încălcarea, pentru a reflecta ansamblul elementelor constitutive a încălcării.

Urmare a expunerii tuturor modalităților de realizare a acordului anticoncurențial (acord, decizie a asociației de întreprinderi și practică concertată) am ajuns la concluzia că acestea sunt forme de coluziune ce au aceeași natură și nu se disting decât prin intensitatea lor și prin formele în care se manifestă. Acordul constituie reflecția celui mai intens nivel de înțelegere, când se realizează o comuniune de voințe a întreprinderilor orientate spre distorsionarea concurenței. Decizia asociației de întreprinderi presupune o intensitate mai modestă a înțelegerii, deciziile fiind adoptate de organele asociației, dar nu de întreprinderi. Practica concertată nu presupune o înțelegere dintre întreprinderi și nici realizarea unui acord de voință, aceasta implicând o coordonare deliberată a conduitei întreprinderilor care intenționat afectează mediul concurențial.

În pofida riscurilor majore pe care le pot genera acordurile anticoncurențiale, totuși, Legea concurenței nr. 183/2012 consacră două tipuri de acorduri exceptate de la prohibiția legală și, respectiv, de la aplicarea mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale. Aceste acorduri sunt cele ce asigură un avantaj interesului public (art. 6) și cele ce sunt de importanță minoră (art. 8), respectiv, mecanismele de combatere analizate în teza de doctorat nu se referă la aceste tipuri de acorduri anticoncurențiale.

Compartimentul 2.3, intitulat *Scurtă evoluție a reglementărilor din domeniul acordurilor anticoncurențiale, în general, și a mecanismelor juridice de combatere a acestora, în special*, relevă evoluția reglementării acordurilor anticoncurențiale și a mecanismelor de combatere a acestora. În acest sens, relatarea istorică începe cu situația din Roma antică, unde Legea lui Iulius despre produsele alimentare⁴⁹ a stabilit pedeapsă pentru cei care, în mod colectiv s-au înțeles asupra prețurilor cu scopul de a le face mai mari. O etapă istorică specifică pentru tema abordată a fost în Evul Mediu în statele de pe continentul european, deoarece la început relațiile comerciale erau reglementate prin prisma sistemului corporativist și al breslelor. Forma de organizare a breslelor și regulile lor interne (ulterioare statute), sunt comparabile cu acordurile anticoncurențiale orizontale din ziua de astăzi. Breslele stabileau prețurile, stocurile de mărfuri, piețele geografice, controlau producerea și realizarea mărfurilor și altele. Însă, spre sfârșitul acestei etape s-au remarcat elemente specifice unui mediu concurențial liber: meșteșugarii individuali au început să se opună breslelor, iar instanțele judecătorești engleze au anulat drepturile exclusive comerciale ale unor personalități.

⁴⁹ Писенко К. А., *Развитие антимонопольного права: от механизмов противодействия локальным спекулятивным монополиям до современной системы антимонопольного регулирования*. Москва: Российский университет дружбы народов, 2010, pag. 113.

Un salt istoric evolutiv deosebit în ceea ce privește combaterea acordurilor anticoncurențiale s-a petrecut în Statele Unite ale Americii, unde în anul 1890 a fost adoptată Legea lui Sherman. Această lege a proclamat ca și infracțiuni: constituirea monopolului, limitarea comerțului, crearea uniunii de întreprinderi și conspirația în aceste scopuri. Pe lângă amenzi, actul mai prevedea și pedeapsă penală sub formă de privațiune de libertate până la 10 ani pentru încheierea acordurilor anticoncurențiale. Un element substanțial, care s-a conținut în discursul Senatorului american John Sherman în susținerea actului sus menționat, a fost următorul: *„Dacă nu am răbdat regele în puterea politică, nu trebuie să răbdăm regele nici în sfera producției, transportului și vânzarea oricăror bunuri de primă necesitate”*⁵⁰.

Pe continentul european, la începutul sec. XX, acordurile anticoncurențiale, în special, cartelurile erau frecvent întâlnite. Până la începutul primului război mondial multe industrii erau acaparate de carteluri, ca urmare a faptului că autoritățile erau impasibile față de acestea. În vederea studierii problemei cartelurilor, în multe state europene, au fost create comisii parlamentare și guvernamentale speciale. Punctul de vedere comun al statelor europene și al elitei politice asupra caracterului necesar al legislației despre carteluri, care a determinat vectorul conceptual al dezvoltării sale pe viitor, și-a găsit expresia în Rezoluția celei de-a 26-a conferințe a Uniunii Interparlamentare din Londra, în anul 1930. Potrivit acesteia *„Cartelurile, trusturile și alte uniuni analogice reprezintă un fenomen natural în viața economică, în raport cu care este imposibil să se ia o atitudine complet negativă. Cu toate acestea, luând în considerare că asemenea uniuni pot avea efecte adverse atât asupra intereselor obștești, cât și asupra intereselor statului, ele trebuie controlate. Acest control nu trebuie să ia forma unei astfel de intervenții în viața economică, care ar fi de natură să afecteze dezvoltarea ei normală. Acesta trebuie să fie doar un control asupra eventualelor abuzuri și să prevină astfel de abuzuri”*⁵¹.

Urmare a adoptării Rezoluției menționate, în perioada de dinaintea celui de-al II-lea război mondial, doar câteva state au adoptat acte normative antimonopol: Olanda, Danemarca și Belgia. În alte state europene, până la începutul războiului, guvernele în loc să limiteze activitatea cartelurilor, din contra, au contribuit la crearea și dezvoltarea lor. După cel de-al II-lea război mondial s-a observat o intensificare a activității de reglementare concurențială în țările Europei de Vest. Statele Europei de Est, aflându-se sub influența ideologiei comuniste, au construit un sistem economic în care entitatea economică dominantă a fost monopolul de stat.

⁵⁰ Gary Hull, *The abolition of antitrust*. În traducerea: Некипелов А. Д., *Об отмене антимонопольного законодательства в США*. Moscova: Эком Паблишерз, 2008, pag. 53.

⁵¹ *Resolutions, Twenty-sixth Conference Interparliamentary Union, London, July 16-22, 1930*. În: Advocate of Peace through Justice, november 1930, vol. 92, nr. 4, pag. 269. Disponibil: https://www.jstor.org/stable/20681503?seq=1#page_scan_tab_contents

În ceea ce privește Uniunea Europeană, primul document care a pus fundamentul procesului de integrare economică, dar și care a reglementat practicile din domeniul oțelului, cărbunelui și a concentrărilor economice a fost Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului din anul 1951. Normele proconcurrentiale din acest tratat au fost încorporate și în Tratatul din anul 1957 privind instituirea Comunității Economice Europene. Reglementarea practicilor anticoncurențiale avea ca fundament principiul conform căruia trebuie acționat astfel încât „*concurența la nivelul pieței comune să nu fie distorsionată*”. Prevederile respective se referă la controlul Comisiei Europene asupra aranjamentelor restrictive sau a cartelurilor, a exercitării abuzive a poziției dominante pe piață și a controlului privind acordarea ajutoarelor de stat⁵². Ulterior au fost adoptate reglementări concrete privind acordurile anticoncurențiale. Actualmente, articolul 101 alin. (1) din TFUE⁵³ interzice toate acordurile între întreprinderi, toate deciziile asociațiilor de întreprinderi și toate practicile concertate care pot aduce atingere comerțului dintre țările Uniunii Europene și care au drept obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței. Prin derogare de la această regulă, articolul 101 alineatul (3) din TFUE prevede că interdicția menționată la articolul 101 alineatul (1) poate fi declarată inaplicabilă pentru toate acordurile care contribuie la îmbunătățirea producției sau distribuției de mărfuri sau la promovarea progresului tehnic sau economic, asigurând, totodată, consumatorilor o parte echitabilă din beneficiul obținut și care nu impun întreprinderilor în cauză restricții ce nu sunt indispensabile pentru atingerea acestor obiective și nu oferă întreprinderilor posibilitatea de a elimina concurența pe o parte semnificativă a pieței produselor în cauză⁵⁴.

În cadrul acestui compartiment este analizată și evoluția istorică a temei tezei în Republica Moldova. În acest sens, s-au remarcat reglementările inițiale care nu aveau aplicabilitate, fiind mai mult declarative: Hotărârea Guvernului RSSM nr. 2 din 04.01.1991 cu privire la măsurile urgente de demonopolizare a economiei naționale a RSSM⁵⁵ și Legea nr. 906 din 29.01.1992 cu privire la limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței⁵⁶. La 30.06.2000 a fost adoptată Legea

⁵² *Politica în domeniul concurențe în Uniunea Europeană*. Publicat la 04.11.2003. Disponibil: http://beta.ier.ro/documente/formare/Politica_concurenta.pdf, pag. 5.

⁵³ Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene din 25.03.1957. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C 326 din 26.10.2012 (versiunea consolidată).

⁵⁴ Comunicarea Comisiei Europene, *Orientări privind aplicarea articolului 81 alin. (3) din TCE nr. 2004/C 101/02* // Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. C 101 din 27.04.2004. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=URISERV:l26114&from=RO>

⁵⁵ Hotărârea Guvernului R.S.S. Moldova nr. 2 din 04.01.1991 cu privire la măsurile urgente de demonopolizare a economiei naționale a R.S.S. Moldova // Buletinul Oficial din 04.01.1991.

⁵⁶ Legea nr. 906 din 29.01.1992 cu privire la limitarea activității monopoliste și dezvoltarea concurenței. În: Monitorul Parlamentului nr. 2, art. nr. 46 din 01.03.1992.

cu privire la protecția concurenței nr. 1103 (abrogată)⁵⁷, fiind un act normativ mai amplu, care, *inter alia* instituia și un organ special privind protecția concurenței⁵⁸. Acest act legislativ conținea o reglementare mai detaliată a acordurilor anticoncurențiale, identificând chiar și acorduri legitime. Una dintre problematicile acestui act normativ era că, deși stipula răspunderea agenților economici pentru încălcarea legislației cu privire la protecția concurenței în conformitate cu Codul cu privire la contravențiile administrative⁵⁹, acest cod nu incrimina acordurile anticoncurențiale.

O etapă importantă în evoluția dreptului concurenței autohton a început în anul 2012. Având în vedere dezideratele Republicii Moldova de integrare în Uniunea Europeană, la 11.07.2012 legislativul a adoptat Legea concurenței⁶⁰. Acest act normativ reprezintă o transpunere a practicii și a legislației europene proconcurențiale în Republica Moldova. Prin această lege Agenția Națională pentru Protecția Concurenței s-a reorganizat în Consiliul Concurenței, iar în privința acordurilor anticoncurențiale au fost reglementate sancțiuni clare. Un pas important în îmbunătățirea climatului concurenței autohtone și în legiferarea integrării economice a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, a fost semnarea în anul 2014 a Acordului de Asociere⁶¹ dintre Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte.

Capitolul 3. Mecanisme de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței în legislația civilă

Acordurile anticoncurențiale cad sub incidența prevederilor Codului civil, fiind privite ca o excepție de la principiul libertății contractuale. Așa cum este analizat în teză, acordurile anticoncurențiale comportă efecte negative, atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere al realizării drepturilor și intereselor legitime ale subiecților de drept. Pentru consolidarea prohibiției acordurilor anticoncurențiale, Codul civil stabilește anumite mecanisme juridice care susțin prevenirea și lupta cu acordurile anticoncurențiale. În acest context, acordurile anticoncurențiale sunt lovite de nulitate absolută, iar efectele păguboase ale acestora antrenează tragerea la răspundere civilă delictuală.

În cadrul compartimentului **3.1 Interzicerea acordurilor anticoncurențiale prin prisma limitării libertății contractuale** este analizată incidența principiilor dreptului civil asupra dreptului

⁵⁷ Legea nr.1103 din 30.06.2000 cu privire la protecția concurenței. În: Monitorul Oficial nr. 166-168, art. nr. 1205 din 31.12.2000.

⁵⁸ Maxim I., Bulmaga O., *Problematica definirii și clasificării concurenței*. În: Analele științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova, 2013, vol. XI, Chișinău, pag. 33.

⁵⁹ Codul cu privire la contravențiile administrative nr. 47 din 29.03.1985. În: Veștile RSSM nr. 3 din 29.04.1985.

⁶⁰ Legea concurenței nr. 183 din 11.07.2012. În: Monitorul Oficial nr. 193-197, art. nr. 667 din 14.09.2012.

⁶¹ Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, ratificat prin Legea nr. 112 din 02.07.2014. În: Monitorul Oficial nr. 185-199 din 18.07.2014.

concurenței, în special, a fost vizat raportul dintre principiul libertății contractuale consacrat la art. 1 alin. (1) din Codul civil⁶² și interdicția acordurilor anticoncurențiale stabilită la art. 5 alin. (1) din Legea concurenței. Drept urmare, se observă că libertatea contractuală nu este absolută, corespunzând adagiului latin „*Nulla regula sine exceptione*”. Această libertate este una relativă care, potrivit reglementărilor legale, își vede limitat exercițiul de norme imperative, ordinea publică și bunele moravuri. Interdicția acordurilor anticoncurențiale poate fi încadrată anume în această limitare – limitare ce presupune un comportament pasiv – abținerea de la încheierea contractelor ce constituie acorduri anticoncurențiale.

La acest compartiment am dedus că legiuitorul califică concurența drept un element de ordine publică. Mai bine spus, concurența este un element inseparabil al ordinii publice economice. Economia de piață presupune o concurență liberă între toți actorii pieței, iar orice limitare, restrângere sau denaturare a concurenței este contrară ordinii publice, în general, și ordinii publice economice, în special. Regulile care interzic acordurile anticoncurențiale urmăresc în principal interesele generale ale societății și, într-un mod indirect, interesele private ale întreprinderilor. Astfel, un acord încheiat între companii, care are ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței, cu certitudine contravine ordinii publice. Deși Legea concurenței interzice acordurile anticoncurențiale și le declară nule de drept (articolul 5), considerăm că, chiar în absența unor norme exprese în Legea concurenței, existența unui acord între concurenți pe o anumită piață ar contraveni principiului libertății comerțului și activității de întreprinzător prevăzut la art. 126 alin. (2) lit. b) din Constituția Republicii Moldova și principiului libertății contractuale, iar acordul ar fi afectat de nulitate.

Fiind analizate toate limitările cauzate de acordurilor anticoncurențiale, putem deduce următoarele obiective propuse de către legiuitor, ca urmare a interzicerii acestora: neadmiterea monopolizării pieței; eliminarea obstacolelor de dezvoltare concurențială a pieței; stimularea progresul tehnico-științific; creșterea bunăstării consumatorilor; asigurarea unor prețuri bazate pe cerere și ofertă.

Compartimentul **3.2 Nulitatea acordurilor anticoncurențiale și consecințele acesteia** este dedicat cercetării aplicabilității instituției nulității actelor juridice civile în privința acordurilor anticoncurențiale; aspectelor constatării nulității acordurilor anticoncurențiale, precum și efectele nulității absolute a acordurilor anticoncurențiale. În conformitate cu prevederile art. 334 alin. (2) din Codul civil, actul juridic sau clauza care contravin unei dispoziții legale imperative sunt nule sau anulabile dacă această sancțiune este prevăzută expres de dispoziția legală încălcată. În

⁶² Codul civil al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial nr. 66-75 din 01.03.2019.

concordanță cu dispoziția invocată, Legea concurenței interzice acordurile anticoncurențiale (art.5 alin. (1)) și le califică ca fiind nule de drept (art. 5 alin. (2)). Prin urmare, în baza criteriului consacării legislative, suntem în prezența unei nulități exprese a acordurilor care împiedică, restrâng sau denaturează concurența.

Referitor la mecanismul declarării nulității acordurilor anticoncurențiale am identificat problematici care vizează cooperarea interinstituțională dintre instanța de judecată și Consiliul Concurenței, deoarece ambele, concomitent, ar putea examina cauze care au drept obiect un presupus acord anticoncurențial. Pentru a minimiza riscurile lipsei de interacțiune dintre aceste două autorități, în teză se ajunge la concluzia că este necesară reglementarea posibilității suspendării procesului civil pe durata examinării cazului de către Consiliul Concurenței.

Pe parcursul cercetării s-a mai remarcat că, Codul civil în varianta de până la modernizare (01.03.2019), prevedea principiul retroactivității: *restitutio in integrum*, ca efect al nulității absolute, însă în varianta de după modernizare, prevede că prestațiile executate în temeiul actului juridic nul sau anulat, precum și alte îmbogățiri obținute din acele prestații se supun restituirii conform dispozițiilor legale privind îmbogățirea nejustificată. Analizând, am stabilit că această viziune este mai reușită, deoarece răspunde provocărilor practice, îndeosebi celor privind recuperarea prejudiciilor cauzate de implementarea eventualelor acorduri anticoncurențiale.

Unul dintre efectele nulității acordurilor anticoncurențiale care este examinat în teză este în ce mod nulitatea unui acord anticoncurențial afectează actele juridice subsecvente. Urmare a studierii prevederilor legale, opiniilor expuse în literatura de specialitate și jurisprudenței, considerăm că acele acte juridice, la care una dintre părți este și parte a acordului anticoncurențial, sunt lovite de nulitate relativă. Concluzia respectivă este generată de faptul că, o dată ce una dintre părți cunoaște despre acordul anticoncurențial și, respectiv, se comportă în limitele aceluia acord, atunci cealaltă parte poate invoca nulitatea relativă în virtutea nulității absolute a acordului anticoncurențial care influențează conținutul actului juridic subsecvent. Actele juridice încheiate între subiecți, care nu sunt părți ale acordului anticoncurențial, nu vor putea fi declarate nule, deoarece ambele sunt de bună-credință. În situația apariției litigiilor, totuși, pot fi aplicate regulile instituției îmbogățirii nejustificate.

În compartimentul **3.3 Răspunderea civilă delictuală pentru încheierea și punerea în aplicare a acordurilor anticoncurențiale** este elucidată sancționarea participanților la acordurile anticoncurențiale prin tragerea la răspunderea civilă delictuală. În acest sens, a fost analizată componența delictului civil, care include următoarele elemente (condiții): fapta ilicită, prejudiciul, raportul causal dintre faptă și prejudiciu, precum și vinovăția.

În doctrina europeană în materia dreptului concurenței⁶³, s-au enunțat trei obiective ale răspunderii civile delictuale cauzate de punerea în aplicare a practicilor anticoncurențiale: (1) stabilirea unui echilibru între dreptul victimelor de a obține o despăgubire integrală pentru prejudiciul cauzat și necesitatea de a menține eficiența procedurilor în fața autorității de concurență; (2) oferirea protecției echivalente tuturor victimelor practicilor anticoncurențiale; (3) încurajarea înaintării acțiunilor în despăgubire ce permit pedepsirea autorilor practicilor anticoncurențiale.

Jurisprudența națională nu cunoaște cazuri de tragere la răspundere civilă delictuală pentru prejudicierea intereselor terților prin efectele acordurilor anticoncurențiale. Acest domeniu este unul cu potențial pentru Republica Moldova, iar un aport benefic l-ar putea avea autoritatea de concurență care, odată cu publicarea deciziilor privind constatarea și sancționarea acordurilor anticoncurențiale, ar informa publicul și, implicit potențialele victime, despre posibilitatea înaintării acțiunilor în despăgubire. Deciziile autorității de concurență, pentru început, ar constitui un imbold puternic la pornirea proceselor civile și, totodată, ar avea o importanță probatorie puternică.

Capitolul 4. Mecanisme de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței în legislația concurențială

În acest capitol sunt fundamentate științific următoarele mecanisme juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale reglementate de Legea concurenței și Codul penal⁶⁴: tragerea la răspundere contravențională a întreprinderilor, tragerea la răspundere penală a persoanelor fizice și aplicarea politicii de clemență.

La compartimentul **4.1 Răspunderea contravențională pentru încheierea și punerea în aplicare a acordurilor anticoncurențiale** se remarcă faptul că cel mai eficient și poate principalul mecanism de combatere a acordurilor anticoncurențiale prevăzut în legislația națională este tragerea la răspundere contravențională a participanților la acordurile anticoncurențiale. Normele juridice relevante care reglementează modul de investigare a acordurilor interzise, dar și autoritatea competentă de a le combate sunt plasate exclusiv în Legea concurenței nr. 183/2012.

Analiza jurisprudenței naționale a relevat că mecanismul de tragere la răspundere prevăzut de Legea concurenței este cel mai frecvent întâlnit. Specific pentru această formă de răspundere juridică sunt următoarele distincții: investigarea cazurilor și tragerea la răspundere ține de competența Consiliului Concurenței; investigarea se inițiază, atât la cererea persoanelor interesate, cât și *ex-officio*; întreprinderile poartă răspundere pentru încheierea și/sau executarea acordurilor

⁶³ Arhel P., *Pratiques anticoncurrentielles: injonctions et sanctions*. Paris: Dalloz, 2020, pag. 76, pct. 85.

⁶⁴ Codul penal nr. 985 din 18.04.2002, În: Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009.

anticoncurențiale; procedura de tragere la răspundere este reglementată de Legea concurenței; rezultatul tragerii la răspundere constă în aplicarea amenzilor.

Procesul de examinare a cazurilor de încălcare a prohibiției acordurilor anticoncurențiale cuprinde: examinarea preliminară și investigarea. În cadrul acestui proces Consiliul Concurenței poate parcurge la următoarele procedee probatorii: solicitarea informațiilor, interviuarea, inspecția, audierea, studiul de piață, expertiza publicității și constatarea faptelor. Cel mai complex procedeu este inspecția, despre care în literatura de specialitate din domeniu⁶⁵ se menționează că reprezintă un echivalent al percheziției în materia dreptului concurenței.

Urmare a analizei legislației, în teză se specifică faptul că Legea concurenței nu prevede cantumuri determinate în bani ale amenzilor ce se aplică întreprinderilor semnatare de acorduri anticoncurențiale. Pentru determinarea amenzii, ca bază de calcul servește cifra totală de afaceri realizată de întreprindere în anul anterior sancționării, prin aplicarea unui anumit procentaj ce depinde de durata și gravitatea faptei. Această modalitate specifică de calculare a amenzii o considerăm oportună, deoarece permite individualizarea certă a amenzii în raport cu situația economică a întreprinderii și cu nivelul de gravitate al faptei comise.

În teză se constată că legiuitorul nu a prevăzut un cantum limitativ minim sub valoarea căruia Consiliul Concurenței să nu poată stabili amendă. În această situație, tindem să credem că în anumite condiții, autoritatea de concurență poate să nu aplice amendă sau să aplice una foarte mică, sau ar putea încuraja întreprinderile să insiste asupra unei amenzi infime de mici. Pentru a evita orice dubii, se propune stabilirea unei amenzi minime în cantum minim de 0,5% (amenda maximă fiind de 5%). Rațiunea unui asemenea cantum este determinat de faptul că aceasta este amenda maximă pentru acțiunile de concurență neloială, însă acordurile anticoncurențiale sunt fapte cu un pericol social mai sporit și prejudiciază un cerc mai larg de subiecți, iar orice indicator sub această referință nu ar contura riscul real al acordurilor anticoncurențiale.

Experiența autorității naționale de concurență nu este suficient de bogată în domeniul combaterii acordurilor anticoncurențiale. Potrivit rapoartelor privind activitatea Consiliului Concurenței, în anii 2015-2019⁶⁶ s-au constatat 17 acorduri anticoncurențiale. Specific activității pentru anii 2017 - 2019, este faptul că toate acordurile anticoncurențiale sancționate au fost realizate sub forma trucării ofertelor la licitații. Deducem astfel că, autoritatea publică s-a axat mai mult pe examinarea documentației licitațiilor și identificarea eventualelor înțelegeri anticoncurențiale între competitori. Credem că activitatea de investigare și de probare în astfel de

⁶⁵ Petcu G., Dobre C., *Ghidul inspecției inopinate a Consiliului Concurenței*. București: Editura C.H. Beck, 2016, pag. 13.

⁶⁶ Disponibil: www.competition.md

cazuri este mai facilă, deoarece documentația licitațiilor se păstrează, iar prin metode statistice și de observație pot fi identificate comportamente anticoncurențiale ale ofertanților. Totuși, considerăm că autoritatea publică nu ar trebui să evite și activitatea asupra cazurilor mai complexe, cu probe mai puține, dar nu cu mai puține efecte negative asupra pieței.

Compartimentul **4.2 Combaterea acordurilor anticoncurențiale prin tragerea la răspunderea penală** este dedicat analizei celui mai aspru mecanism de combatere a acordurilor anticoncurențiale. În prezent, răspunderea penală pentru acorduri anticoncurențiale este prevăzută în legile a mai mult de 30 de state. Cele mai mari termene de privațiune de libertate pot fi impuse în Canada – până la 14 ani, SUA, Irlanda, Australia, Mexic – până la 10 ani⁶⁷. În Uniunea Europeană, la nivelul reglementărilor naționale, majoritatea statelor prevăd ca infracțiuni doar cele mai grave fapte care aduc atingere concurenței, iar unele state incriminează numai faptele de denaturare a licitațiilor. Pentru majoritatea statelor europene, dar și pentru Republica Moldova, este specific modelul legislativ mixt, care prevede sancțiuni contravenționale pentru întreprinderi și pedepse penale pentru persoanele fizice.

Republica Moldova s-a aliniat tendințelor de criminalizare a acordurilor anticoncurențiale în anul 2002, prin inserarea în Codul penal a infracțiunii de limitare a concurenței libere. Latura obiectivă a infracțiunii de limitare a concurenței libere este formată din fapta prejudiciabilă de încheiere a unui acord anticoncurențial orizontal ce constituie un cartel dur interzis de Legea concurenței, care prevede cel puțin una dintre următoarele:

- fixarea prețurilor de vânzare a produselor către terți;
- limitarea producției sau a vânzărilor;
- împărțirea piețelor sau a clienților;
- participarea cu oferte trucate la licitații sau la alte forme de concurs de oferte.

Pentru aplicarea mecanismului de tragere la răspundere penală pentru cartelul dur este necesară constatarea urmărilor prejudiciabile patrimoniale în următoarele forme: obținere a unui profit în proporții deosebit de mari sau cauzarea daunelor în proporții deosebit de mari unei terțe persoane.

În conformitate cu Rapoartele statistice despre activitatea primei instanțe privind judecarea cauzelor penale pentru perioadele anilor 2009 - 2019⁶⁸, pe parcursul perioadelor respective instanțele de judecată naționale nu au examinat cauze penale în baza art. 246 din Codul penal –

⁶⁷ Москаленко А., *Методы противодействия антиконкурентным соглашениям*. Publicat la 13.03.2017. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33027441

⁶⁸ Rapoartele statistice despre activitatea primei instanțe privind judecarea cauzelor penale pentru perioadele anilor 2009 – 2019. Disponibile pe pagina web oficială a Ministerului Justiției: www.justice.gov.md, directoriul Sistemul judiciar/Studii și analize.

„Limitarea concurenței libere”. Însă, potrivit Rapoartelor de activitate ale Consiliului Concurenței pentru perioada anilor 2012 - 2019⁶⁹, se atestă că s-au constatat cel puțin 17 cazuri de acorduri anticoncurențiale. Această stare de lucruri demonstrează că Consiliul Concurenței are o atitudine mai puțin proactivă și nu sesizează în timp util autoritățile competente în materie penală.

Compartimentul **4.3 Politica de clemență ca mecanism de combatere a acordurilor anticoncurențiale** înglobează o serie de aspecte, cum ar fi: noțiunea și originile politicii de clemență, reglementări naționale, precum și eficiența politicii de clemență.

În literatura de specialitate, politica de clemență este denumită drept „armă imbatabilă care mărește vulnerabilitatea cartelurilor și-l poate destructura chiar și pe cel mai compact dintre ele, dar și soluție gratuită de ieșire din cartel, însă numai pentru primul „jucător”, care livrează autorităților pe toți ceilalți”⁷⁰. Clemența pune la dispoziția membrilor cartelului un calcul tentant, dar dificil, al riscurilor referitoare la darea de informații/probe sau respectarea codului tăcerii, care, în condițiile teoriei jocurilor, generează dilema prizonierului⁷¹.

În teză este expusă propria viziune în privința definirii politicii de clemență – un program de care pot beneficia întreprinderile participante la acordurile anticoncurențiale, obținând o reducere totală sau parțială a amenziilor în schimbul dezvăluirii acordului anticoncurențial și cooperării necondiționate cu autoritatea de concurență. Acest program este disponibil doar participanților la acordurile anticoncurențiale, alte încălcări ale legislației concurenței nefiind vizate de acest program.

Politica de clemență a fost încorporată în sistemul de drept concurențial, pentru prima dată, în Statele Unite ale Americii în anul 1978. În dreptul concurențial național politica de clemență ca mecanism de combatere a acordurilor anticoncurențiale a fost reglementată abia în Legea concurenței nr. 183/2012. În cadrul cercetării a fost elaborată matricea politicii de clemență în legislația concurențială a Republicii Moldova, care este anexată la teză.

Practica Republicii Moldova în domeniu, potrivit datelor publicate de Consiliul Concurenței pe pagina web oficială www.competition.md cunoaște doar două cazuri de aplicare a politicii de clemență prin exonerarea totală de amendă pentru implicarea în două acorduri anticoncurențiale sub forma cartelului dur, un caz în anul 2017⁷² și altul în anul 2018⁷³.

⁶⁹ Rapoartele de activitate ale Consiliului Concurenței pentru perioada anilor 2012 – 2019. Disponibile pe pagina web oficială a Consiliului Concurenței www.competition.md, directoriul Transparența/Rapoarte/Rapoarte anuale.

⁷⁰ Mihai E., *Despre eficiența programelor europene de clemență* // Revista Națională de Drept, nr. 9, 2009, pag. 16.

⁷¹ Harding C., Joshua J., *Regulating cartels in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2010, pag. 241.

⁷² Decizia Plenului Consiliului Concurenței nr. DA-25 din 21.06.2017. Disponibil: <https://competition.md/public/files/da-2520aee.pdf>

⁷³ Decizia Plenului Consiliului Concurenței nr. DA-39/17-53 din 05.07.2018. Disponibil: <https://competition.md/public/files/Decizia-nr-DA-39-17-53-din-05072018d3291.pdf>

Întru eficientizarea politicii de clemență, în teză se aderă la ideea expusă în literatura de specialitate americană⁷⁴ potrivit căreia eficiența este determinată de următorii indicatori:

- a) legile trebuie să prevadă sancțiuni suficient de severe pentru participanții la acordul anticoncurențial;
- b) autoritățile publice trebuie să cultive un climat în care întreprinderile să perceapă un risc ridicat de detectare în cazul dacă nu se auto-raportează;
- c) trebuie să existe transparență și previzibilitate în cea mai mare măsură posibilă pe tot cursul procesului de combatere a acordurilor anticoncurențiale, astfel încât întreprinderile să poată prezice cu un grad înalt de certitudine modul în care vor fi tratați în cazul în care solicită clemența și care sunt consecințele dacă nu solicită aplicarea clemenței.

În cazul Republicii Moldova, un impediment pentru eficiența politicii de clemență este norma ambiguă de la art. 264 alin. (2) din Codul penal, potrivit căreia, „*Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (1) este liberată de răspundere penală în cazul în care aceasta beneficiază de clemență conform legislației din domeniul concurenței*”. Din dispoziția respectivă rezultă că se eliberează de răspundere penală persoanele fizice care au beneficiat de clemență conform legislației din domeniul concurenței însă, potrivit Legii concurenței, de politica de clemență pot beneficia doar întreprinderile, deoarece acestea sunt subiecte ale pieței concurențiale, fie în calitate de persoane fizice, fie în calitate de persoane juridice sau structuri fără personalitate juridică. Astfel, nu este clar dacă sunt eliberați de răspundere penală salariații, administratorii sau reprezentanții întreprinderii care a beneficiat de clemență. Pentru a înlătura ambiguitatea și a eficientiza mecanismul, în teză se propune o nouă redacție a dispoziției citate, astfel încât să fie liberată de răspundere penală acea persoană fizică care ea însăși beneficiază de politica de clemență sau întreprinderea pe care a reprezentat-o la comiterea infracțiunii.

Totodată, pentru eficientizarea politicii de clemență naționale, în baza modelului Uniunii Europene, în teză se propune reglementarea sistemului de numere de ordine prin introducerea în Legea concurenței a unui articol nou, care reglementează procedura de atribuire a unui număr de ordine cererii pentru imunitate în situația în care întreprinderea nu furnizează imediat informațiile relevante în legătură cu presupusa încălcare din varii motive.

⁷⁴ Scott D. Hammond, *Cornerstones of an effective leniency program*. ICN Workshop on Leniency Programs Sydney, Australia, 2004, pag. 6-19. Disponibil: <https://www.justice.gov/atr/speech/cornerstones-effective-leniency-program>

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Analiza reglementărilor acordurilor anticoncurențiale din Republica Moldova demonstrează că, pe parcursul anilor de după independență, legiuitorul național a depus eforturi constante pentru a-și perfecționa instrumentele ce asigură funcționalitatea economiei libere, inclusiv având în vedere elementele de concurență loială. În pofida intervențiilor legislative și modernizării actelor normative, precizia normelor juridice în domeniul acordurilor anticoncurențiale lasă de dorit și nu asigură o aplicabilitate eficientă. Practica de aplicare a normelor respective mai mult decât modestă nu protejează economia și nu asigură un mediu concurențial adecvat. În același timp, activitatea autorităților publice cu competențe în domeniu este inertă și nu corespunde efortului meritat de combatere a acordurilor anticoncurențiale.

Cercetarea mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței în prezenta lucrare, constituie fundamentul următoarelor **concluzii**:

1. Baza legislativă națională în domeniul combaterii acordurilor anticoncurențiale reprezintă un sistem juridic încheșat, inspirat cu preferință din legislația Uniunii Europene, merit să asigure protecția adecvată a concurenței.

2. Am observat că conceptul „acord anticoncurențial” integrează 3 modalități de realizare: acord, decizie a asociației de întreprinderi și practică concertată. Aceste forme de coluziune sunt de aceeași natură și nu se disting decât prin intensitatea lor. Dacă acordul constituie reflecția celui mai intens nivel de înțelegere, când se realizează o comuniune de voințe a întreprinderilor orientate spre distorsionarea concurenței, atunci decizia asociației de întreprinderi presupune o intensitate mai modestă a înțelegerii, aceasta din urmă fiind eclipsată de faptul că deciziile se adoptă de organele asociației, dar nu de întreprinderi.

3. Mecanismele juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței au fost plasate în actele normative în așa fel încât să asigure autoritățile și persoanele interesate cu competențele necesare de a reacționa prompt la faptele reprobabile, alegându-le pe cele mai eficiente și utile pentru restabilirea valorilor afectate. În pofida faptului încorporării normelor juridice în sistemul de drept național analizele demonstrează că aplicabilitatea acestora suferă și nici pe departe nu justifică efortul.

4. Legislația națională reglementează suficiente mecanisme de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței, însă aplicabilitatea acestora este redusă și, respectiv, nu au eficiența așteptată. Dintre toate mecanismele de combatere cercetate în prezenta teză, în practică se aplică doar cele reglementate de Legea concurenței: politica de clemență și sancționarea pecuniară a întreprinderilor. Mecanismele reglementate de Codul civil și Codul penal nu au aplicabilitate practică, or, jurisprudența nu oferă exemple.

5. Responsabile de aplicarea mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale sunt mai multe autorități publice independente între ele: Consiliul Concurenței, organele de urmărire penală și instanțele de judecată. Una dintre cauzele ineficienței mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale este lipsa de conlucrare dintre aceste autorități: Consiliul Concurenței nu sesizează organele de urmărire penală în privința acordurilor anticoncurențiale constatate și nu informează prin intermediul comunicatelor mediatice persoanele afectate de acordurile anticoncurențiale despre posibilitatea înaintării unei acțiuni civile; instanțele de judecată nu solicită suportul Consiliului Concurenței la examinarea unor contracte care prezintă suspiciuni că ar fi sau ar conține acorduri anticoncurențiale și nu au competența de a suspenda procesul civil în cazul necesității rezultatelor examinării de către Consiliul Concurenței a unui presupus acord anticoncurențial ce are tangență cu procesul civil; organele de urmărire penală nu se autosesizează referitor la posibila comitere a infracțiunii prevăzută la art. 246 din Codul penal în baza deciziilor publicate de către Consiliul Concurenței. Deblocarea mecanismelor de combatere trebuie să fie un rezultat al efortului conjugat, iar Consiliul Concurenței să fie acel catalizator al eficienței implementării instituțiilor juridice analizate.

6. Specific mecanismelor de combatere din legislația civilă le este faptul că aplicarea practică a acestora, de regulă, se află la îndemâna persoanelor private, dar nu a autorităților publice. Astfel, chiar dacă legea limitează libertatea contractuală, iar acordurile anticoncurențiale sunt lovite de nulitate absolută, totuși, mecanismele private capătă contur odată cu invocarea acestora de către persoanele îndreptățite, de regulă prejudiciate.

7. Analizele efectuate au evidențiat că specific mecanismului de combatere a acordurilor anticoncurențiale în forma tragerii la răspundere contravențională sunt următoarele:

- a) responsabil de investigarea cazurilor și de tragerea la răspundere juridică este Consiliul Concurenței, care este autoritatea de concurență națională;
- b) acțiunile întreprinse de autoritatea de concurență se inițiază, atât la cererea persoanelor interesate, cât și *ex-officio*;
- c) doar întreprinderile poartă răspundere contravențională pentru încheierea și/sau punerea în aplicare a acordurilor anticoncurențiale. Noțiunea de „întreprindere” are un sens autonom dreptului concurenței și reprezintă mai degrabă un concept economic decât unul juridic, deoarece interesează activitatea economică și nu forma juridică de organizare;
- d) rezultatul tragerii la răspundere contravențională constă în aplicarea amenzilor și, după caz, a penalităților cu titlu cominatoriu atunci când întreprinderile nu încetează încălcarea;

e) mărimea amenzilor constituie un anumit procentaj din cifra de afaceri a întreprinderilor contraveniente.

8. Cu referire la politica de clemență se concluzionează că aceasta reprezintă o măsură statală pusă în aplicare de Consiliul Concurenței, de care pot beneficia întreprinderile participante la acordurile anticoncurențiale, care obțin o reducere totală sau parțială a amenzii ori imunitate penală în schimbul dezvăluirii acordului anticoncurențial și cooperării necondiționate cu autoritatea de concurență.

9. Prin cercetarea efectuată a fost soluționată **problema științifică** a tezei care constă în elucidarea și fundamentarea științifică a mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței, fapt care a determinat locul și rolul fiecărui mecanism juridic, precum și înaintarea propunerilor de îmbunătățire a prevederilor legale, în vederea creării unei baze teoretice fundamentate și aplicării conforme a mecanismelor juridice identificate.

Soluționarea **problemei științifice** determină formularea următoarelor **recomandări și propuneri de lege ferenda**:

1. Analiza mecanismului declarării nulității acordurilor anticoncurențiale scoate în evidență problematica cooperării interinstituționale și, în special, interacțiunea dintre instanța de judecată și Consiliul Concurenței. Pentru a minimiza riscurile lipsei de interacțiune dintre aceste două autorități, considerăm că este necesară reglementarea posibilității suspendării procesului civil pe durata examinării cazului de către Consiliul Concurenței. Prin urmare, se înaintează propunerea de *lege ferenda* de completare a art. 261 și 262 din Codul de procedură civilă în următoarea redacție:

„Articolul 261 din Codul de procedură civilă se completează cu litera i) cu următorul conținut: i) sunt necesare rezultatele examinării de către Consiliul Concurenței a presupusului caz de încălcare a legislației concurențiale.

Articolul 262 din Codul de procedură civilă se completează cu litera h) cu următorul conținut: h) până la prezentarea în instanță a actului de dispoziție al Consiliului Concurenței”.

2. Practica judecătorească națională nu a constatat cazuri de tragere la răspundere civilă delictuală pentru prejudicierea intereselor terților prin efectele acordurilor anticoncurențiale. Sugerăm că un imbold benefic l-ar putea avea Consiliul Concurenței care, odată cu publicarea deciziilor privind constatarea și sancționarea acordurilor anticoncurențiale, ar informa publicul despre mecanismele juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și ar încuraja eventualele persoane prejudiciate de a înainta acțiuni civile în despăgubire.

3. Amenda maximă în cadrul răspunderii contravenționale pentru încheierea acordului anticoncurențial este de 5% din cifra totală de afaceri a întreprinderii realizată în anul anterior

sanționării. Legiuitorul, însă, nu a prevăzut un quantum limitativ minim sub valoarea căruia Consiliul Concurenței să nu poată stabili amendă. Reieșind din studiul expus în Capitolul 4, înaintăm propunerea de *lege ferenda* de modificare a art. 72 alin. (3) din Legea concurenței, prin stabilirea limitei minime a nivelului de bază al amenzii pentru încălcarea interdicției încheierii acordurilor anticoncurențiale. Norma juridică prenotată urmează a fi formulată în următoarea redacție: „(3) Nivelul de bază al amenzii calculat pentru gravitatea faptei constituie:

a) de la 0,5% până la 1% din cifra totală de afaceri, în sensul art. 67, pentru faptele de gravitate mică: [în continuare conform redacției actuale]”.

4. Propun ca autoritatea de concurență să sesizeze autoritățile de urmărire penală despre fiecare caz de constatare a încheierii unui acord anticoncurențial orizontal care constituie un cartel dur interzis de legislația din domeniul concurenței. Analiza rapoartelor statistice despre activitatea primei instanțe privind judecarea cauzelor penale, pentru perioadele anilor 2009 – 2019, demonstrează că pe parcursul perioadelor respective instanțele de fond din Republica Moldova nu au avut în procedură cauze penale în baza art. 246 din Codul penal – „Limitarea concurenței libere”, însă rapoartele de activitate ale Consiliului Concurenței, pentru perioada anilor 2012 – 2019, atestă cel puțin 17 cazuri de acorduri anticoncurențiale.

5. Analizele evidențiază că, deși politica de clemență presupune și imunitatea penală, ambiguitatea art. 246 alin. (2) din Codul penal și lipsa de coroborare cu Legea concurenței nu permite acordarea acestei imunități. În acest sens, dispoziția prevede liberarea de răspundere penală doar a persoanei fizice care a beneficiat de clemență, însă potrivit Legii concurenței, de clemență pot beneficia doar întreprinderile ca eventuali participanți la acordurile interzise. Pentru înlăturarea acestei discordanțe se propune (*lex ferenda*) o nouă redacție a articolului 246 alin. (2) din Codul penal: „Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (1) este liberată de răspundere penală în cazul în care aceasta sau persoana pe care a reprezentat-o la comiterea infracțiunii beneficiază de clemență conform legislației din domeniul concurenței”.

6. Pentru a încuraja participarea la politica de clemență, considerăm că pentru Republica Moldova este oportună instituirea politicii de clemență individuală (actualmente fiind reglementată doar politica de clemență corporativă), ce presupune acordarea imunității penale persoanelor fizice care de sine stătător denunță un acord anticoncurențial incriminat de legea penală. Prin urmare, propunem reglementarea posibilității persoanelor fizice de a raporta un acord anticoncurențial incriminat de Codul penal și de a obține astfel imunitate penală în cazul pornirii unui proces penal în baza acordului denunțat.

7. În vederea eficientizării politicii de clemență în Republica Moldova, în baza modelului Uniunii Europene, înaintăm propunerea de *lege ferenda* de reglementare a sistemului de numere

de ordine, prin introducerea în Legea concurenței nr. 183/2012, a unui articol nou „92¹”, care va reglementa procedura de rezervare a unui număr de ordine până la depunerea nemijlocită a cererii de clemență și a probelor ce confirmă existența unui acord anticoncurențial:

„Articolul 92¹. Atribuirea unui număr de ordine cererii pentru imunitate

- (1). Orice întreprindere sau asociație de întreprinderi care intenționează să solicite imunitatea la amenzi poate solicita inițial acordarea unui număr de ordine cererii pentru imunitate.*
- (2). Consiliul Concurenței acordă un număr de ordine care să protejeze rândul unui solicitant de imunitate în ordinea de sosire a cererilor, pe o perioadă care urmează să fie stabilită de la caz la caz, pentru a permite colectarea informațiilor și a elementelor de probă necesare. Perioada stabilită nu va depăși 30 de zile lucrătoare, iar la solicitare poate fi prelungită o singură dată cu cel mult 30 de zile lucrătoare.*
- (3). Pentru a putea obține un număr de ordine, solicitantul trebuie să furnizeze Consiliului Concurenței informații cu privire la numele și adresa sa, părțile la presupusa înțelegere, produsul (produsele) și teritoriul (teritoriile) afectate, durata estimată a presupusei înțelegeri și natura comportamentului înțelegerii. Solicitantul trebuie, de asemenea, să justifice cererea sa pentru un număr de ordine.*
- (4). Atunci când un număr de ordine este acordat, Consiliul Concurenței stabilește perioada în cadrul căreia solicitantul trebuie să completeze numărul de ordine prin furnizarea informațiilor și a elementelor de probă necesare în vederea atingerii pragului relevant pentru imunitate.*
- (5). Întreprinderile cărora li s-a acordat un număr de ordine nu pot să îl completeze prin prezentarea unei cereri formale în termeni ipotetici.*
- (6). În cazul în care solicitantul completează numărul de ordine în cadrul perioadei stabilite de Consiliul Concurenței, se va considera că informațiile și elementele de probă furnizate au fost prezentate la data la care numărul de ordine a fost acordat”.*

Potențiale direcții viitoare de cercetare legate de tema abordată: 1) Continuarea studiului științific privind mecanismele juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței; 2) Analiza integrității întreprinderilor ce se implică în acorduri anticoncurențiale; 3) Examinarea garanției juridice de neagravare a situației în cazul prezentării probelor incriminatorii în cadrul politicii de clemență; 4) Studiarea practicii naționale și europene în privința combaterii acordurilor anticoncurențiale.

BIBLIOGRAFIE

1. Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, ratificat prin Legea nr. 112 din 02.07.2014. În: Monitorul Oficial nr. 185-199 din 18.07.2014.
2. Almășan A., *Dreptul concurenței. Curs universitar*. București: C.H. Beck, 2018. -352 pag.
3. Baieș S., Cazac O. et al., *Drept Civil. Teoria generală a obligațiilor*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. -752 pag.
4. Baieș S., Roșca N., *Drept civil: Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Ediția a IV-a. Chișinău: Cartier juridic, 2011. -392 pag.
5. Boca S., *Analiza efectelor nulității actului juridic civil față de terți*. În: Revista Națională de Drept, nr. 5, 2012. pag. 51-56.
6. Bologan D., *Reglementarea juridică a înțelegerilor de cartel / Teză de doctor în drept*. Chișinău, 2016. -199 pag.
7. Brînza S., Stati V., *Tratat de drept penal. Partea Specială, vol. II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. -1298 pag.
8. Bulmaga O., *Măsurile organizatorico-juridice în privința entităților ce desfășoară practici anticoncurențiale / Teză de doctor în drept*. Chișinău, 2014. -183 pag.
9. Cazac O., Nagacevski V. *Repararea prejudiciului moral // coord. ed. Poalelungi M. Manualul judecătorului pentru cauze civile. Ediția II*, Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. - 1200 pag.
10. Cărare V., *Data actului oficial*. În: revista „Legea și viața”, nr. 4, 2016, pag. 4-9.
11. Cărpenaru S., *Drept comercial român, Ediția a III-a*. București: All Beck, 2000. -623 pag.
12. Codul civil nr. 1107 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial nr. 66-75 din 01.03.2019.
13. Codul penal nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009.
14. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial nr. 1 din 12.08.1994.
15. Decizia Colegiului civil și de contencios administrativ al CSJ din 07.12.2011, dosar nr. 3r-2031/2011, ÎCS „Lukoil-Moldova” SRL împotriva ANPC.
16. Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al CSJ din 21.05.2015, dosar nr. 2ra-1/15. Disponibil:
http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=19611
17. Decizia CtEDO din 11.07.1989, Cererea nr. 11598/85, S.A. Stenuit contra Franței. Disponibil: www.hudoc.echr.coe.int
18. Decizia Plenumului Consiliului Concurenței nr. DA-39/17-53 din 05.07.2018. Disponibil:
<https://competition.md/public/files/Decizia-nr-DA-39-17-53-din-05072018d3291.pdf>

19. Decizia Plenului Consiliului Concurenței nr. DA-22/20-09 din 26.03.2021. Disponibil: <https://competition.md/decizieview.php?l=ro&idc=64&id=7161&t=/Transparenta/Decizii/Decizia-Plenului-Consiliului-Concurenței-nr-DA-2220-09-din-26032021>
20. Hotărârea CJUE din 01.06.1999, cauza nr. C-126/97, Eco Swiss China Time Ltd contra Benetton International NV. Disponibil: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=44616&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=235832>
21. Hotărârea CJUE din 08.07.1999, cauza C-49/92 P, Comisia Comunităților Europene împotriva Anic Participazioni SpA. Disponibil: <http://www.ier.ro/sites/default/files/traduceri/61992J0049.pdf>
22. Lazăr I., *Dreptul Uniunii Europene în domeniul concurenței*. București: Universul Juridic, 2017. -509 pag.
23. Legea concurenței nr. 183 din 11.07.2012. În: Monitorul Oficial nr. 193-197 din 14.09.2012.
24. Mircea V., *Răspunderea civilă delictuală în materia concurenței* / Forma abreviată a Tezei de doctorat, Universitatea din București, 2013. -98 pag.
25. Rogac A., *Repararea prejudiciului pentru pierderea șansei în Codul civil modernizat*. Publicat la 05.04.2020. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/7813/repararea-prejudiciului-pentru-pierderea-sansei-in-codul-civil-modernizat.html>
26. Roșca N., Baieș S., *Dreptul Afacerilor. Ediția a IV-a*. Chișinău: CEP USM, 2021. -364 pag.
27. Sandu F., Bălășoiu A. *Dreptul european al concurenței. Note de curs. Practică judiciară*. București: Universul Juridic, 2017. -200 pag.
28. Timofei S., *Infrațiuni în domeniul concurenței (aspecte de drept penal)* / Teză de doctor în drept. Chișinău, 2011. -167 pag.
29. Ungureanu D., *Infrațiunea de limitare a concurenței libere. O perspectivă de drept comparat*. În: Revista Institutului Național al Justiției nr. 1, 2014, pag. 22-29
30. Volcinschi V. *Considerații relative la conceptul de ordine publică în dreptul internațional privat*. În: Studia Universitatis Moldaviae, nr. 3 (103), 2017, pag. 64-81.
31. Baker D., *Trying to use criminal law and incarceration to punish participants and deter cartels raises some broad political and social questions in Europe*. În: European Competition Law Annual. Hart Publishing, 2014, pag 41-61.
32. Артемьев И. Ю. *Научно-практический комментарий к Федеральному закону "О защите конкуренции" (постатейный)*. Editura Статут, 2015. -314 pag. Disponibil: <http://femc.fas.gov.ru/lib/besplatnaya-literatura/>

33. Москаленко А., *Методы противодействия антиконкурентным соглашениям*. Publicat la 13.03.2017. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33027441
34. Павлова Н. С., Шаститко А. Е., *Программа ослабления наказания за участие в картеле: проблемное поле, структурные альтернативы и эффекты*. Moscova: РАНХиГС при Президенте Российской Федерации, 2015. -47 pag.
35. Смирнов А., Калиновский К., *Уголовный процесс. Учебное пособие*. 2-е изд. Moscova: Издательский Дом „Питер”, 2015, -336 pag.
36. Arhel P., *Pratiques anticoncurrentielles: injonctions et sanctions*. Paris: Dalloz, 2020. -94 pag.
37. Gary Hull, *The abolition of antitrust*. În traducerea: Некипелов А. Д., *Об отмене антимонопольного законодательства в США*. Moscova: Эком Паблишерз, 2008. -496 pag.
38. Sandra Marco Colino, *The Perks of Being a Whistleblower: Designing Efficient Leniency Programs in New Antitrust Jurisdictions*. În: *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, vol. 50, nr. 5, 2017. -44 pag.
39. Stephan A., *Cartels*. În: *Handbook on European Competition Law*, 2013, pag. 216-241.
40. Thill-Tayara M., Provost M., *Indemnisation des préjudices résultant de pratiques anticoncurrentielles: le «pass-on» est-il le maillon faible?* În: *Revue Lamy de la concurrence*, nr. 91, februarie, 2020, pag. 17-23.

Lista publicațiilor autorului

1. Creciun I., Gorincioi C., *Combaterea acțiunilor de concurență neloială în domeniul proprietății intelectuale*. În: „Intellectus”, nr. 2/2016, pag. 12-18.
2. Creciun I., Gorincioi C., *Proprietatea intelectuală, numele de domeniu și concurența*. În: „Intellectus”, nr. 2/2017, pag. 13-19.
3. Creciun I., *Evoluția reglementărilor acordurilor anticoncurențiale*. În: „Studia Universitatis Moldaviae”, seria „Științe sociale”, nr. 3(103), 2017, pag. 113-122.
4. Creciun I., *Reflecții asupra conceptului de acord anticoncurențial*. În: „Актуальные научные исследования в современном мире”, nr. 4-1(36), 2018, Ucraina, pag. 74-85 (colecție de lucrări științifice inclusă în bazele de date: Index Copernicux, РИНЦ, Google Scholar, Библиометрика української науки).
5. Creciun I., *Matricea politicii de clemență în legislația concurențială a Republicii Moldova*. În: „Studia Universitatis Moldaviae”, seria „Științe sociale”, nr. 8 (128), 2019, pag. 113-121.

6. Creciun I., *Răspunderea juridico-civilă delictuală pentru încheierea și punerea în aplicare a acordurilor anticoncurențiale*. În: „Intellectus”, nr. 3-4/2019, pag. 30-37.
7. Creciun I., *Răspunderea administrativă pentru încălcarea interdicției încheierii acordurilor anticoncurențiale*. În: „Polish science journal”, ediția nr. 10 (19), 2019, Polonia, pag. 142-150 (jurnal internațional de știință).
8. Creciun I., *Răspunderea penală pentru încheierea și punerea în aplicare a acordurilor anticoncurențiale conform legii penale a Republicii Moldova*. În: „Актуальные научные исследования в современном мире”, nr. 4 (48), partea nr. 5, 2019, Ucraina, pag. 143-148.

Participări la conferințe științifice (naționale și internaționale):

1. Creciun I., *Probele și probațiunea în cadrul examinării cazurilor de încălcare a legislației concurențiale*. Prezentat la Conferința științifică internațională „*Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației*”, Universitatea de Stat din Cahul „Bogdan Petriceicu Hașdeu”, 07.06.2017.
2. Creciun I., *Limitarea libertății contractuale prin prisma interdicției acordurilor anticoncurențiale*. Prezentat la Conferința internațională a doctoranzilor și studenților în drept, ediția a IX-a, Universitatea de Vest din Timișoara, România, 09.06.2017.
3. Creciun I., *Analiza mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale*. Prezentat la Conferința științifică națională cu participare internațională „*Integrare prin cercetare și inovare*”, Universitatea de Stat din Moldova, 09.11.2017.
4. Creciun I., *Considerații privind politica de clemență*. Prezentat la Conferința științifică națională cu participare internațională „*Integrare prin cercetare și inovare*”, Universitatea de Stat din Moldova, 08.11.2018.
5. Creciun I., *Aspecte calificative a practicilor concertate*. Prezentat la Conferința științifică națională cu participare internațională „*Integrare prin cercetare și inovare*”, Universitatea de Stat din Moldova, 07.11.2019.
6. Creciun I., *Particularitățile nulității acordurilor anticoncurențiale*. Prezentat la Conferința științifică internațională „*Perspectivile și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației*”, Universitatea de Stat din Cahul „Bogdan Petriceicu Hașdeu”, 06.06.2019.
7. Creciun I., *Perspectivile dezvoltării mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale*. Prezentat la Conferința științifică națională a doctoranzilor dedicată aniversării a 75-a a USM „*Metodologii contemporane de cercetare și evaluare*”, Universitatea de Stat din Moldova, 22.04.2021.

ADNOTARE

Creciu Ilie, „Mecanisme juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței în legislația Republicii Moldova”. Teză de doctor în drept. Școala doctorală de științe juridice a Universității de Stat din Moldova. Chișinău, 2021.

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii și recomandări, bibliografie din 281 de titluri, 2 anexe, 212 pagini de text de bază. Rezultatele obținute se conțin în 15 publicații științifice.

Cuvinte-cheie: concurență, acord anticoncurențial, întreprindere, asociație de întreprinderi, practică concertată, cartel, combatere, răspundere, amendă, politica de clemență.

Domeniul de studiu: dreptul afacerilor și dreptul concurenței referitor la mecanismele juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței.

Scopul lucrării: analiza esenței mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței în legislația Republicii Moldova, evidențierea și caracterizarea componentelor fiecărui mecanism, precum și determinarea particularităților aplicării acestor mecanisme juridice.

Obiectivele lucrării: conceptualizarea acordurilor anticoncurențiale și a formelor de realizare a acestora; fundamentarea științifică a mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței; modelarea teoretică de aplicare a mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței în practică; elaborarea concluziilor și propunerilor.

Noutatea și originalitatea științifică: teza abordează în complex acordurile anticoncurențiale și mecanismele juridice de combatere a acestora. Analiza detaliată și aprofundată a conținutului normelor juridice din ramurile de drept al concurenței, civil și penal a permis identificarea și caracterizarea mecanismelor juridice de combatere a acordurilor anticoncurențiale, precum și înaintarea recomandărilor de îmbunătățire a legislației.

Semnificația teoretică: acumularea unui vast material teoretic și practic care elucidează în profunzime înțelesul acordurilor anticoncurențiale și a mecanismelor juridice de combatere a acestora prevăzute de legislația Republicii Moldova.

Valoarea aplicativă a lucrării: concluziile, propunerile de *lege ferenda* și sugestiile relevate pot fi utilizate în procesul perfecționării legislației în vigoare, eficientizării activității autorităților publice implicate în aplicarea mecanismelor de combatere a acordurilor anticoncurențiale și protecție a concurenței, precum și în activitatea științifico-didactică.

АННОТАЦИЯ

Кречун Илие, „Правовые механизмы борьбы с антиконкурентными соглашениями и защиты конкуренции в законодательстве Республики Молдова”. Диссертация на соискание учёной степени доктора юридических наук. Докторская школа юридических наук Государственного Университета Молдовы. Кишинэу, 2021 год.

Структура диссертации: введение, четыре главы, выводы и рекомендации, библиография - 281 названий, 2 приложения, 212 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 15 научных работ.

Ключевые слова: конкуренция, антиконкурентное соглашение, предприятие, ассоциация предприятий, согласованные действия, картель, борьба, ответственность, штраф, политика снисхождения.

Область исследования: предпринимательское право и конкурентное право относительно правовых механизмах борьбы с антиконкурентными соглашениями и защиты конкуренции.

Цель исследования: анализ сущности правовых механизмов противодействия антиконкурентным соглашениям и защите конкуренции в законодательстве Республики Молдова, выявление и характеристика компонентов каждого механизма, а также определение особенностей применения этих правовых механизмов.

Задачи исследования: концептуализация антиконкурентных соглашений и форм их реализации; научное обоснование механизмов борьбы с антиконкурентными соглашениями и защиты конкуренции; теоретическое моделирование практического применения упомянутых механизмов; составление заключений и предложений.

Научная новизна и оригинальность: в диссертации комплексно рассматриваются антиконкурентные соглашения и правовые механизмы борьбы с ними. Детальный и углубленный анализ содержания правовых норм из конкурентного, гражданского и уголовного права позволил выявить и охарактеризовать правовые механизмы для борьбы с антиконкурентными соглашениями, а также представить рекомендации по совершенствованию законодательства.

Теоретическое значение: накопление обширного теоретического и практического материала, который полностью разъясняет значение антиконкурентных соглашений и правовых механизмов для борьбы с ними, предусмотренных законодательством Республики Молдова.

Практическая ценность работы: выводы, предложения *de lege ferenda* и представленные рекомендации могут быть использованы в процессе совершенствования действующего законодательства, упорядочения деятельности органов государственной власти, участвующих в применении механизмов по борьбе с антиконкурентными соглашениями и защиты конкуренции, а также в научно-дидактической деятельности.

ANNOTATION

Creciuun Ilie, „ Legal mechanisms for combating anti-competitive agreements and protecting competition in the legislation of the Republic of Moldova”. PhD thesis in law. Doctoral School of Legal Sciences of the State University of Moldova. Chisinau, 2021.

Structure of the thesis: introduction, four chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 281 titles, 2 appendices, 212 basic text pages. The achieved results are published in 15 scientific publications.

Keywords: competition, anti-competitive agreement, undertaking, associations of undertakings, concerted practice, cartel, combating, liability, punishment, leniency.

Field of study: business law and competition law referring to the legal mechanisms for combating anti-competitive agreements and protection of competition.

The goal of the paper: the analysis of the essence of the legal mechanisms for combating anti-competitive agreements and protection of competition in the legislation of the Republic of Moldova, highlighting and characterizing the components of each mechanism, as well as determining the particularities of the application of these legal mechanisms.

The objectives of the paper: conceptualizing the anti-competitive agreements and their forms of realization; the scientific substantiation of mechanisms for combating anti-competitive agreements and protection of competition; the theoretical modeling of practical application of mechanisms to combat anti-competitive agreements and protect competition; drafting conclusions and proposals.

The novelty and scientific uniqueness of the paper: the thesis addresses in the complex mode to anti-competitive agreements and to legal mechanisms to combat them. The detailed and in-depth analysis of the content of the legal norms from the competition, civil and criminal law has allowed identification and characterization of the mechanisms to combat anticompetitive agreements, as well as the submit of recommendations for improvement of legislation.

The theoretical significance: the accumulation of a vast theoretical and practical material that thoroughly elucidates the meaning of the anti-competitive agreements and the legal mechanisms to combat them provided by the legislation of the Republic of Moldova.

The practical value of the paper: the conclusions, *de lege ferenda* proposals and the submitted suggestions can be used in the process of improving the legislation in force, streamlining the activity of the public authorities involved in the enforcement of the mechanisms for combating anti-competitive agreements and competition protection, as well as in the scientific-didactic activity.

CRECIUN ILIE

**MECANISME JURIDICE DE COMBATERE A ACORDURILOR
ANTICONCURENȚIALE ȘI PROTECȚIE A CONCURENȚEI ÎN
LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA**

553.02 – DREPTUL AFACERILOR

Rezumatul tezei de doctorat în drept

Aprobat spre tipar: 15.09.2021

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2,6

Formatul hârtiei: 60x84 1/16

Tiraj: 20 exemplare

Comanda nr. -
